

A Budapesti Zsidó Hitközség
a budapesti gettó felszabadításának 67. évfordulója
alkalmából megemlékezést tart 2012. január 18-án (szerda)
10.00 órakor a Dohány utcai zsinagógában

Beszédet mond:
Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabbija
Énekel: Szilágyi Gábor kántor
A kegyeletes megemlékezésre tisztelettel meghívjuk.
Streit Sándor Zoltai Gusztáv
Budapesti Zsidó Hitközség elnök Budapesti Zsidó Hitközség
ügyvezető igazgató

Felhívjuk férfi résztvevőink figyelmét, hogy a megemlékezésen fejfedő viselése szükséges.

Gondolkodók, írók, költők ihletője, olvassák bár a legkülönbözőbb érdeklődésű és műveltségű emberek, szellemi-lelki táplálékul szolgál számukra.

Történetei megragadják a gyermek fantáziáját, szavai hol megnyugtatóan hatnak, hol lelkiismeretünket ébresztik.

Aligha van szélesebb körben elterjedt könyv a világon, mint a Biblia. Meggyőződésünk szerint az ember és Isten állandó kapcsolatának időtlen, ezért mindenkor aktuális dokumentuma.

Szerepe óriási a kultúra kialakításában. Valamikor a kedvéért tanultak meg írni-olvasni. Az Írás tanulmányozása a zsidóságban alapvető kötelesség volt. Közöttünk talán éppen ezért soha nem volt analfabéta.

A mai templomi prédikációk öse az erkölcsi célzatú zsidó írásmagyarázat. Ezáltal lett a zsinagóga az erkölcsi nevelés szentélye, kicsik és nagyok iskolája.

Az ősidőkben a kultusz terén ugyan volt különbség papi személy és laikus között, de a morális kötelességek terén soha. A Biblia a törzsi életformából kialakult családi életre is nagy hatással van, különösen a zsolnárokból árad a harmonikus családi élet szépségének és boldogságának dicsérete.

A régi vallások borzalmat keltő istenségeinek árnyékában komorság uralkodott. De mennyi felszabadultság, elégedettség van a zsolnáros istenélményében: az Örökkévaló a pásztorem, semmiben sincs hiányom!

Még a halálfelelem is megszeli ebben a hitben, hiszen: ha a halál árnyékában járok is, nem félek, mert ott is mellettem vagy, Istenem (23. zsolnáros). A Biblia a test nyugalma is gondol a szombati pihenés bevezetésével, ugyanakkor tiszteletet szerez a munkának, amely büntetésből indult az édeni kiűzés után, de nem nélkülözötte az áldás csírát sem. Csak az ember kiváltsága a munka. A teremtés történetét feldolgozó 104. zsolnáros így jeleníti ezt meg: oroszlánkölyök kiáltoznak zsákmány után... de az ember dolgozik egészen estig.

Hellász és Róma sem a munka erkölcsi jelentőségét, sem a pihenéshez való jogot nem értette. Mózis lusta volt, mondták a római írók, ezért rendelt szombatra pihenőt. A munka szükséges rossz, vallották a görög filozófia nagyjai, akik egyébként a szellem csúcsein jártak. Szentírásunk nem csak dicséri a munkát, de védi is a munkást.

Profétáink, különösen Jesája és Ámosz, a hasznos dologtalank elleni küzdelem forradalmár lelkiüretű harcosai voltak.

Összegzésül: a 24 könyvön végigvonul az, amit úgy hívunk: ruach Elokim – Isten szelleme.

Ráv

Majse Weiszberger (Kazinczy)

Budai talmudosok

Kézimunkázás

Aharon Dávid (Szombathely)

Körtánc a Frankelban

Kapu alatt Miskolcon

Chanukkaünnepségek

Miskolc megmutatta magát

Az imaterem és az udvar is megtelt a Makkabeusok szabadságharcának, a Szentély megtisztításának és felszentelésének emlékére. A mincha ima után a közösség vezetősege ünnepélyesen átadta az új chanukiját, melyet a hitközség udvarát és a szomszédos utcát összekötő dufart alatt helyeztek el. A nyolcágú kovácsoltvas gyertyatartó szépsége és újdonsága hamar felkeltette a helybeliek figyelmét. Az áldások elmondása, a Hánérot és a Máoz cur eléneklése után igazi vidámság kerekedett az udvaron és a környéken. „Nagy csoda történt itt” – mondták sokan. A miskolci hit-

község újra megmutatta magát, a nagy chanukija fénye hirdeti most már itt is a szabadság és öröm üzenetét: Ám Jisráél cháj – Izrael népe él!

Zuglóban zenével

Minden eddiginél nagyobb tömeg köszöntötte a második napot a zuglói zsinagógában. A 70 főre méretezett két helyiségben kb. 140-en szorongtak, a szó szoros értelmében... Közöttük a Benjámin óvoda kicsinyei szüleikkel, vendégek a társkörzetekből, ott volt Lencs Éva, a WIZO elnöke, valamint számos önkéntes a MAZS alapítványtól. Az első sorban két alpolgármester, Rozgonyi Zoltán és Ko-

vács Balázs is helyet foglalt, akiket Gerő Péter elnök köszöntött.

Kardos László kántor gyertyagyújtása után az óvodások adtak rövid, szívet-lelket gyönyörködtető ünnepi műsort. A felnőtteknek szóló programban Neumark Zoltán kíséretével Pandzarisz Diana énekelt ladino és jiddis dalokat, óriási sikert aratva a „hazai” közönség előtt. Garai Róbert és Tárján Péter, Heller Tamás és Beregi Péter a főrabbi konferanncziójának kíséretével biztosították a chág száméáchoz ezen a délutánon...

Köszönet a Nőcsoportnak – élén Kurcz Zsuzsa elnökkel – a fánkok felállításáért, az ünnepség zavartalan lebonyolításáért.

Pécsett programmal

A nyolcadik estén, az esti imádság utána a Fürdő utcai székház dísztermében Schönberger András főrabbi gyűjtötte meg a gyertyákat, majd szólt az ünnep tartalmáról, napjainkra érvényes tanulságairól. A nagy-számú megjelentet Klein Judit énekművész – akit Neumark Zoltán kísért zongorán – a Yentl zenés monológ előadásával szórakoztatta. A felszolgált sütemények elfogyasztása után még sokáig együtt maradtak a közösség tagjai.

Mitzki Ervin

(Folytatás a 2. oldalon)

Megállapodás a túlélők támogatásának kifizetéséről

Megállapodás született a holokaust túlélőinek juttatandó támogatás kifizetéséről, amely így január első felében megkezdődhet – közölte a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

Gál András Levente kormánybiztos és dr. Biró Marcell közigazgatási államtitkár aláírta Szabó Györggyel, dr. Kardi Judittal és Zoltai Gusztávval, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsók) képviselőivel, valamint Feldmájer Péterrel, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) elnökével a

holokaust túlélőinek juttatandó támogatás kifizetéséről szóló új megállapodást – olvasható a minisztérium közleményében.

A támogatási szerződést a felek közös megegyezéssel módosították annak érdekében, hogy a Mazsók elszámolási kötelezettsége egyszerűsödjön, így a holokaust Magyarországon élő túlélőinek juttatandó támogatás átutalása január első felében megkezdődhet a Mazsók bankszámlájára.

A szerződés módosítására alapvetően azért volt szükség, mert a Kor-

mány és a Mazsók közt 2007-ben megkötött támogatási szerződés szerinti elszámolást a Mazsóknek a mai napig nem sikerült maradéktalanul teljesíteni. A Mazsók által igénybe vett külföldi közreműködő szervezet, a Claims Conference ugyanis több ponton nem tudott megfelelni a szerződés elszámolással kapcsolatos előírásainak, mellyel összefüggésben a felek a szükséges adminisztratív egyszerűsítéseket végrehajtották a jövőbeni gördülékeny együttműködés reményében.

Mazsihisz (2012. 01. 03.)

Chanukkainnepségek

(folytatás az 1. oldalról)

Szombathelyen szabadtéren

Első ízben volt a városban chanukkai rendezvény szabadtéren. A fény ünnepe szép számú érdeklődőt vonzott a Baththyáni térre. A hitközség elnöke, Márkus Sándor köszöntőjében elmondta: hagyományt teremtve gyűjtjük meg szabadtéren a lángot, ezzel is jelezve, hogy a más vallás és hit nem szétválaszt, hanem összeköt.

Ezután Aharon David rabbi, a szombathelyi zsidóság vallási vezetője arról beszélt, hogyan született több mint kétezer évvel ezelőtt a chanukka.

A rabbi a gyertyák meggyújtása előtt két áldást mondott. A résztvevők közösen énekeltek el az ünnep himnuszát, majd lehetett hagyományos zsidó ünnepeket is kóstolni, de volt rósejbní, azaz hasábburgonya is egzotikus szószokkal. Italként forralt bort és teát fogyaszthattunk.

A chanukka a gyermekek ünnepe is. Ilyenkor a szülők kisebb ajándékokkal örvendeztetik meg a kicsinyeket, és örömmünnepe, elmaradhatatlan ilyenkor a játék. Ki lehetett próbálni a hagyományos játékot, a trenderlit, azaz a fából vagy ólomból készült pörgettyűt, amelynek mindegyik oldalán egy-egy héber betű áll. Táncolni is lehetett klezmerzenére órát, a gyerekek a mesésarokban érdekes zsidó mesét hallgattak meg a házasságról, s kisebb csoportokban meg lehetett tekinteni az imaházat is. Jól sikerült az első szabadtéri chanukka Szombathelyen.

(A Vasnépe nyomán)

Hódmezővásárhelyen izraeli vendégekkel

Az évek során egyre szorosabb kapcsolat alakult ki Hof Askelon és Hódmezővásárhely zsidó hitközsége között. A kölcsönös utazások, a színes programok, a családoknál tett látogatások elmélyítették és kiszélesítették a két település egymásra találását. Ebben oroszlanrészt vállalt a kellemes éghajlatú, Földközi-tengerparti város részéről Maozia Segal alpolgármester, Shlomo Nathan (Mosav Nir Israel), valamint a hódmezővásárhelyi hitközség elöljárói, Erdős László elnök és Erdélyi Miklós ügyvezető elnök.

A közelmúltban a fent említettekkel együtt tizenöt tagú Hof Askelon-i küldöttség érkezett városunkba Erdélyi Miklós és családja meghívására. A fiatalok zöme először utazott repülőgépen, Európában sem voltak, s először láttak hóesést. Az utazást sokoldalúan segítette a hitközség részéről Raguczki Gábor kántor és Bálint Károly.

A megérkezést követően a vendégek és kísérőik a szecessziós építészeti közép-európai centrumával, a szerbiai Szabadkával és a Palicsi-tóval ismerkedtek. Rácsodálkoztak

a világörökség részét képező, 1902-ben épült szabadkai zsinagógára. Mivel kirándulásuk péntekre esett, a sábbátot és a chanukkát is ott köszöntötték. Raguczki Gábor és Kovács Róbert tanár úr minden liturgikus igénynek megfelelően imádkoztak a fény ünnepén. Halbrohr Tamás szabadkai hitközségi elnök meghívásának eleget téve, valamennyien részt vettek a finom sóletet és a chanukkai fánkot feltaláló kiduson.

A következő napon a Tisza-parti nagyváros, Szeged nevezetességeivel ismerkedtek látogatóink.

Chanukka hatodik napján Hódmezővásárhelyen a gyertyagyújtást és a vacsorát követően Klein Judit és az őt kísérő szalonzenekar zsidó dalokat, slágereket adott elő. Az est sikerét emelte az izraeli leánycsoport spanyol tánca, amelyet szintén lelkes ovációval fogadott a mintegy 130 tagú vendégsereg.

Egy napot töltöttek el az askeloniak a négycsillagos Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben. Este a szegedi Öreg-Kőrösi Halászcsermelyben Darida Tibor és családja látta vendégül a küldöttséget. Itt a Sabbathsong együttes szórakoztatta a csoportot.

Másnap mindenki Szentesre utazott. Hof Askelon és a Kurca-parti város között már korábban testvérvárosi kapcsolat alakult ki. Szirbik Imre polgármester mutatta be a gyors ütemben fejlődő települést, s gondoskodott róla, hogy jól érezzék magukat ezen a napon is a zsidó fiatalok.

Nagy várakozás előzte meg a fővárosi programot. Erre a szervezők két napot szántak. A Parlament megtekintéséről Erdélyi Miklós előzetesen Steiner Pál országgyűlési képviselővel konzultált. Vendégeink szakszerű idegenvezetővel nézték meg az épületet, s tisztelegtek a Szent Korona előtt.

Az érdeklődés homlokterében az ún. zsidó Budapest állott. Lenyűgözte a fiatalokat a Dohányi utcai zsinagóga külleme és belső tere, a Zsidó Múzeum és Levéltár egyedülálló gyűjteménye, a Hősök temploma és a Goldmark Terem. Lerótták kegyeletüket az Emánuel-emlékműnél is.

Az egyik társunk által készített chanukiját Erdélyi család kertjében állították föl, s az utolsó gyertyagyújtásnál is közreműködtek az askeloni ifjak. A Maozia Segal alpolgármester és Shlomo Nathan vezette csoport a nyolcnapos út során nem egyszer mondott köszönetet az elnöknek és családjának, a vásárhelyi hitközségnek, valamint a szponzoroknak, akik nemcsak szállást és teljes kóser ellátást nyújtottak nekik, hanem nagyon közel hozták a magyar hittelvéreket és a más vallású magyar polgárokat is Izrael népéhez. Az izraeli alpolgármester még egy fontos bejelentést tett: Erdélyi Miklóst felterjesztik érdemei elismerése-

ként Hof Askelon díszpolgári címének elnyerésére.

Szigeti János

Fergeteges műsor Debrecenben

Már a második lángot gyűjtöttük, amikor is a DZSH kultúrtermében megrendeztük hagyományos chanukkai megemlékezésünket. A gyertyákat a sámas segítségével a brácha elmondása mellett Rézmovits Dániel (Binjumen), közösségünk ifjú tagja gyűjtötte meg, majd együtt énekeltek a Máoz cúrt.

Aser Ehrenfeld rabbi méltatta az ünnep jelentőségét, azt a csodát, mely a Makkabeusok dicső győzelméhez vezetett a szír görögök hatalmas hadserege fölött. Tudnunk kell, mennyire fontos a LÁNG, melynek nemcsak kifelé kell világítania, utat mutatnia a sötétség legyőzésében, hanem a LÁNGNAK nekünk, saját magunknak, belül is kell fényleni mindig, hovatartozásunk és együvé tartozásunk elismeréseként egyaránt.

Rabbink előadása után Mohos Nagy Éva operanékesnek, a DEOEC Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető docensének fiatal magántanítványai szórakoztatták a közönséget ismert operett- és operarészletekkel. A hétköznapra eső műsor is telt házat vonzott, s hatalmas vastappsal zárult.

Ezt követően megható pillanatok következtek. Eppen ezen a napon töltötte be 90. életévét Garamvölgyi Sándor, Sanyi bácsi, aki idős kora, egészségi állapota ellenére minden nap jelen van a kétszeri imádkozáson. Az ünnepelt Horovitz Tamás, a DZSH elnöke köszöntötte, nagyon sok erőt, egészséget és minden jót kívánva, bis 120!

A programból nem maradhatott el a tombolasorsolás sem, melyen számos értékes nyeremény talált gazdára. A következő fénypont a DZSH kóser konyháján készült finom fánkok feltalálása volt.

A műsor zökkenőmentes lebonyolítását Fehér Tamás előjáró segítette.

Szegeden, vendégekkel

Nyolc napon keresztül gyűltak ki ismét a fények a múlt jobb megismerése, a jövőbe vetett bizalom reményében. Az ünnep történetét Markovics Zsolt főrabbi ismertette Rachamim Caro Yakov orvos, előimádkozó közreműködésével. A kiváló vacsoráról, fánkkal megkoronázva, a Szeretettotthon konyhája gondoskodott. Zenei műsort Polgár Gyula, előjáróságunk tagja, a város Öreg Zongorista Klubjának vezetője és Hadobásné Bálint Zsuzsanna énekművész, tanár biztosított.

Megtisztelte az estet jelenlétével Iványi Gábor metodista lelkész, valamint Macskássy Izolda festőművész, aki es alkalomból egy képet is adományozott a közösségnek.

(folytatjuk)

A Mazsihisz levele a kormánybiztosnak

Az úgynevezett „örökjáradék” miatt írtak szokatlanul kemény hangú levelet a Mazsihisz vezetői Gál András Levente kormánybiztosnak.

Sem az Osztrák-Magyar Monarchia idején, sem a Horthy-korszak nyilvánvalóan zsidóellenes kurzusa alatt, sem a kommunizmus idején sem vetegetett oda senki, hogy ilyen lépéseket kíséreljen meg – írják levelükben. Az előzmények a kilencvenes évekig nyúlnak vissza. Az egyházi kártalanítás részeként az állam felajánlotta, hogy hajdan elkobzott ingatlanjaik után (amennyiben azokra nem tartanak igényt) úgynevezett örökjáradékot fizet az érintett felekezeteknek. A járadék összege az inflációnak megfelelő mértékben növekszik. A Mazsihisz esetében – Feldmájer Péter elnök tájékoztatása szerint – ebben az évben mintegy 1,6-1,8 milliárd forintról van szó.

Az új egyházi törvény a Mazsihisz mellett a Köves Slomó rabbi vezette EMIH-et és az ortodox hitközséget is külön egyházként ismeri el. A kormányzat - a jelek szerint nem kis részben az EMIH nyomására - azt kívánja elérni, hogy a Mazsihisz osztozzon a járadék összegén a többiekkel.

A Gál András Levente részvételével december közepén tartott egyeztető tárgyalásokat az EMIH örvendetes előrelépésként értékelte. Köves Slomó ugyanakkor kifogásolta, hogy a Mazsihisz másokat nem akar egyenlő partnerként elfogadni. A rabbi úgy vélte, az lenne helyes, ha minden hitközség az állammal közvetlenül, önálló szerződésben állapodna meg.

Feldmájer Péter elmondása szerint a Mazsihisz hajlandó a saját költségvetéséből mintegy 300 millió forinttal támogatni más zsidó felekezeteket, de elfogadhatatlannak és jogsértőnek tartja, hogy a kormányzat egyoldalúan módosítsa a járadékról szóló szerződést. Ezért született a Gál András Leventének címzett tiltakozó levél, benne a már idézett súlyos megállapítással.

A levél egyebek mellett hangsúlyozza, hogy „valamennyi ingatlan, amely a járadék alapjának kiszámításául szolgált, a Mazsihisznek, illetve jogelődjének tulajdonát képezte”. A Mazsihisz vezetői szerint Gál András Levente javaslata a járadék felosztásáról „teljes tudatlanságról” árulkodik, és hatalmi beavatkozásnak minősül, amely a neológ zsidóság intézményrendszerének megszűnésével fenyeget. Felhívják a kormánybiztos figyelmét arra, hogy – mint olvasható – „Őn olyan történelmi bűn elkövetését tervezi, amelyhez mérhető a zsidótörvények óta nem követtek el a magyar zsidósággal szemben”, és amelynek célja „a magyarországi neológia ellehetetlenítése”.

(A mazsihisz.hu nyomán)

Maszoret Avot – Amerikai Alapítványi Iskola
Iskolanyitogató programsorozat keretében

Nyílt napok az iskolában

2012. február 6-án és 7-én délelőtt minden kedves szülőt és leendő kisiskolást hívunk iskolánkba az első, második és harmadik évfolyam óráira.

- Budapest szívében
- Gyermekekcentrikus oktatás
- Diszlexiaprevenió és reedukáció
- Nagy tapasztalattal rendelkező, kreatív pedagógusok
- Tanulási nehézség szűrése és korrekciója
- Mozgás- és beszédterápiák
- Angol és héber nyelv oktatása játékos formában, több szinten
- Úszásoktatás és zenei foglalkozások
- Képzőművészeti foglalkozások
- Napközi otthonos oktatási rendszer
- Háromszori kóser étkezés
- Családi hangulatú vallási és világi ünnepek

Kedves látogatóinkat előzetes megbeszélés alapján a megadott időpontot kívül is bármikor szívesen látjuk iskola- vagy óralátogatásra.

Cím: 1075 Budapest, Wesselényi u. 44. 1. emelet

Információ: www.aai.co.hu, info@aai.co.hu, +36-1-322-2843

AMERIKAI ALAPÍTVÁNYI ISKOLA – MASZORET AVOT Iskolanyitogató – Programsorozat 2012

Február 6-7. Nyílt napok az 1-3. osztályban

Ezen az időpontot kívül is – megbeszélés alapján vagy anélkül – bármikor nyitva állnak az ajtók, meglátogathatják az órákat.

Február 8. Tu bisváti széder

A fák újvének megünneplésére várunk szeretettel mindenkit. Gyümölcsök, értelmezések, tanítások, áldások, dalok, versek – játékos, családi, derűs hangulatban.

Március 8. Púrim

Megila-olvasás után vidám gyermekprogramok, jelmezverseny tombolával, Hámán-táskával.

Április 5. 15 óra. Tanszéder

Közösen megüljük a szabadság ünnepét, megismerjük hagyományait, szimbólumait a Má nistánától az afikománig.

Április második fele

1. osztályosok beíratása

Május 20. Jeruzsálem napja

Hagyományaink szerint családi-közösségi program Jeruzsálem kapui között, Jeruzsálemről, zsidóságról, Izraelről, kultúráról, történelemről.

Június-július

Kef napközis tábor 3-10 éves gyermekeknek.

Maszoret művészeti alkotótábor – gyermekeknek és családoknak.

További információ honlapunkon: www.aai.co.hu
Jelentkezésüket, kérdéseiket örömmel fogadjuk az igazgato@aai.co.hu e-mail címen

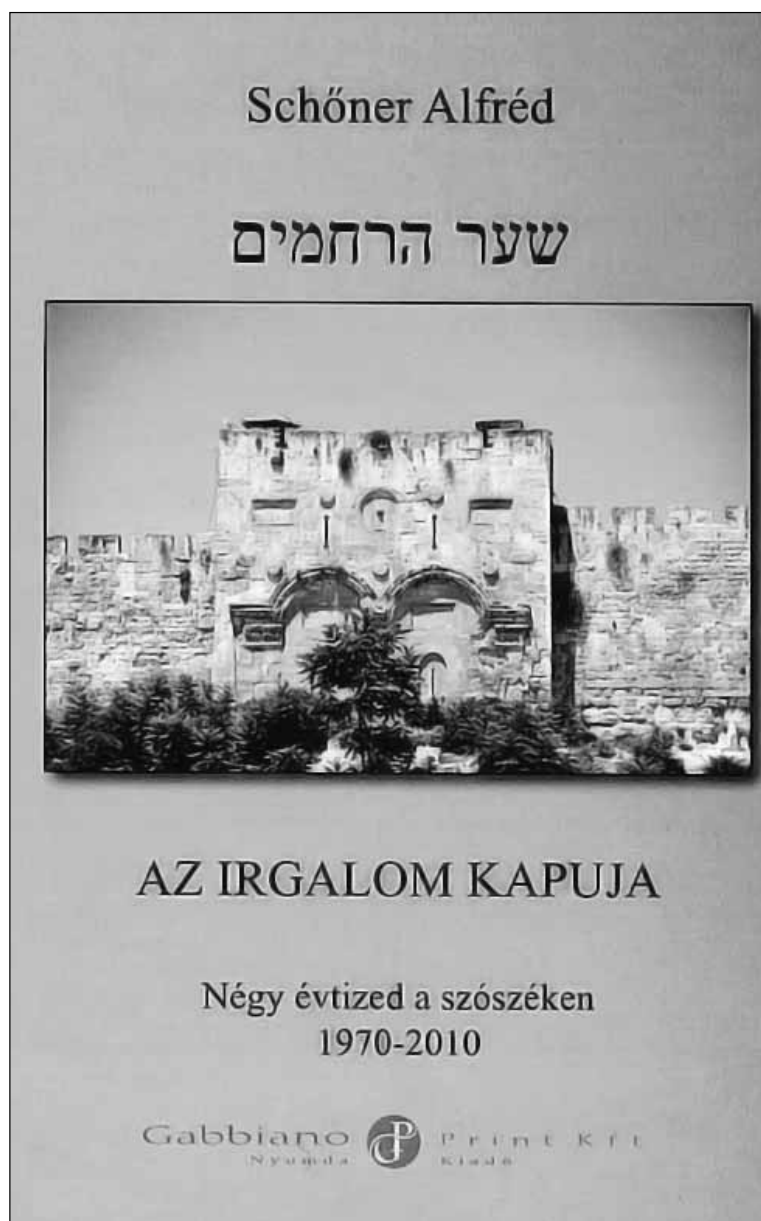
Schöner Alfréd: Az Irgalom Kapuja

A holokauszt előtt a zsinagógai prédikáció írásos formája ismert és bevett irodalmi műfaj volt. Legjellegesebb közreadója, *Lebovics József* baranya-mágocsi rabbi szerkesztette a Magyar Zsinagóga című homiletikai folyóiratot. A neológ zsidóság a 19. század második felében új alapokra helyezte a zsinagógai prédikációs kultúrát, amelynek két, egymást kiegészítő értéke a hagyomány és a fejlődés. *Az Irgalom Kapuja. Négy évtized a szószéken, 1970–2010* című kötet e műfaj megújulását célozza.

A könyv tanítómesteremnek, *Schöner Alfréd* rektor-főrabbinak az elmúlt negyven évben elmondott zsinagógai prédikációit, tóramagyarazatait, illetve a kidusokhoz csatlakozó előadásait tartalmazza. Pontosabban azokat, amelyek fennmaradtak, hiszen – ahogy az előszóban olvasható – a négy évtized alatt eltelt kétezer hét során elmondott heti több prédikáció és előadás alig fél százaléka maradt meg írásban, sőt, a leírt beszédek nagy részét is „elnyelte a tenger”, amikor a család alijázott.

A prédikáció „elillanó műfaj, mindig a jelenlétökhöz, a percnek szól” – írja a szerző. A zsidóságban a kimondott szó és a hely közötti kapcsolat a Biblia kora óta meghatározó szereppel bír. A legkorábbi beszédek a Dohány utcai zsinagógában hangzottak el az 1970-es évek elején, amikor a szerző mint fiatal rabbinövendék állt a szószéken. Később az Alföldi Községkerület vallási vezetőjeként Szegedet és a Dél-Alföld városait és községeit járva teljesítette liturgikus teendőit. Prédikációit olvasva magam előtt láthatom szűkebb pátriám, a Viharsarok tragikusan megfogyatkozott közösségeit huszonöt évvel a holokauszt után. A rabbi szavaiból az ő kiheverhetetlen szenvedésük és reménykereső tekintetük rajzolódik ki. A közelmúlt magyar zsidó történelme elevenedik meg. A számomra legmegrendítőbb beszéd, mely a szerző nagyapjának, *Reb Jajlsnak* emlékét eleveníti fel. 2005-ben, Auschwitzban hangzott el.

Schöner a mesterétől, *Scheiber Sándortól* kapott iránymutatásnak megfelelően ötvözi az ősi hagyományt és a modern életstílust, amelyek nem állnak egymással ellentétben, hanem kiegészítik, megerősítik egymást. A kötetet olvasva tanulhatunk a tóra és a talmud mellett világirodalmat és művészettörténetet is. A prédikációk bemutatják a magyar neológ rabbi sokszínű feladatait, tükrözik a neológ zsidóság gondolkodásmódját és világszemléletét a 20. század második felében és a 21. század elején. Megismerhetjük a szerzőnek a történelmi események

egy epizódjainál rabbinikus szelvényben felvállalt kiállítását vagy tiltakozását. Közelről rajzolódik ki a hitét folyamatosan megélt, megerősített kereső ember könyvszeretete, a közösség és a tanítás iránti elkötelezettsége. Bepillantathatunk a mindennapjaiba, megjelennek életrajzi elemek: család, szülők, testvérek, gyermekek és unokák, Izraelhez fűződő kapcsolata, a személyes élet örömei és szomorú eseményei. Időn és téren átlépve bejárhatjuk Magyarországot, a határon túli magyar közösségeket, Európa, Izrael és az Egyesült Államok zsinagógáit, ahol a beszédek többségükben magyarul, kisebb részben héberül, illetve angolul hangzottak el.

A kötet a címét a Jeruzsálem óvárosát határoló fal legrégebbi kapujáról kapta, amelynek alapjait a Másó-

dik Szentély korában rakták le. *Jehezkiel* próféciája alapján a Messiás majd ezen a kapun fog belépni a városba, emiatt a középkorban a magyar történelemből jól ismert *Szulejmán* szultán befalaztatta, hogy megakadályozza ezt.

A szerző a címmel tehát hozzánk szóló üzenetet, kérdést is felvet: mit tehetünk azért, hogy felnyíljon az Irgalom Kapuja? Az itt olvasható prédikációk a digitális világban is őrzik az élő szó értékét és súlyát, és talán segítenek az olvasónak közelebb kerülni a válasz megtalálásához is.

(*Schöner Alfréd: Az Irgalom Kapuja. Négy évtized a szószéken, 1970–2010. Budapest, 2011, Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft. 400 p. Bibliográfia: 344–395. p.)*

Balogh István

Tallózás egykori zsidó újságokban

Humanista zsidószemlélet (5.)

A zsidó származású *Paulus Ritiusról* vagy *Ricióról* a Libanon című zsidó tudományos és kritikai folyóirat 1938. május-júliusi számában megjelent tanulmány írója, *Katzburg Ilona* szerint csak keveset tudunk. Kikeresztelkedett német zsidó volt, aki filozófiát tanított a páduai egyetemen. Itt ismerkedett meg *Erasmussal*, aki *Richardus Bartholinushoz* írott levelében nagy hébertudását, valamint átfogó teológiai és filozófiai képzettségét dicséri. „Egyesíti magában mindazokat a tulajdonságokat, melyek a zsidóságban öltöttek testet: életükben a vallásosság, a vallásos irodalomnak központi szerepe van. Ez köti le minden figyelmüket és érdeklődésüket, egyedül ebben találunk pihenést, megnyugvást és szórakozást.” Ritiusról érdeklődése később az orvostudomány felé fordult, hírnevet szerzett és Miksa császár udvari orvosa lett. Érdekes *Graetz* véleménye is, mely homlokegyenest más: „Csekély zsidó tudományt vitt magával új hitébe. A keresztények között, akik a dolgot megítélni nem tudták, héber tudós hírében állott...” – írta róla, ellentétben *Katzburg Ilonával*, aki szerint a „héber tudományokban is nagyon jártas volt”. Valószínű, hogy Erasmus jóhiszeműen, de a héber nyelv ismeretének híján alakította ki véleményét.

Mielőtt továbbmennék Ritiusról történetének ismertetésében, említsük meg, hogy fia, *Hieronymus Ritiusról*, *Ferdinánd* király ajánlatára a magyar királyi udvarba került, ahol a tragikus sorsú *II. Lajos* udvari orvosa lett. Az apa, *Paulus Ritiusról*, a speyeri birodalmi gyűlésen számolt be a mohácsi csata gyászos következményeiről, melyek Magyarországon élő gyermeke révén személyesen is érintették.

A „nagy pör” a zsidópártolással és eretnokséggel vádolt, pályája csúcsán álló, európai hírnémet hebraista tudós, *Reuchlin* ellen még tartott. A vád élén a kölni dominikánus *Hochstraten* vagy *Hoogstraten* inkvizíciós bírósági elnök, eretnek-mester állott, egy erőszakos, kíméletlen figura, „aki – *Graetz* szerint – valóságilag vágyott a máglyára küldött eretnekek égett szaga után”. A vád kulcsfigurája egy morvaországi renegát mészároslegény, az 1505-ben kikeresztelkedett *Joseph Pfefferkorn* volt, akinek dicstelen szerepéről korábban már említést tettünk. Nem tudott többet, mint akármelyik egyszerű zsidó ember, feltehetőleg még annál is kevesebbet. Mindenesetre héberül olvasott, és ez mindjárt feljogosította arra, hogy talmudtudósnak vallja magát, ráadásul azt mesélte, hogy *Naftali* törzsének ivadéka. A kölni dominikánusok kiváló alanyt láttak benne zsidóellenes céljaik megvalósításához, ezért túlságosan is sok jóakarattal vették körül, és kieszközölték számára a polgármesternél egy kórházfelügyelői állást.

Reuchlin vádlói közé tartozott még egy pap, *Ortuin de Graes*, latinosa *Ortuinus Gratius* is, aki a korabeli feljegyzések szerint annyira gyűlölte a zsidókat, hogy gyanús volt, vajon csak vallási buzgóságból teszi-e. Ennek az embernek az ötletére egy bizonyos *Viktor Karben* nevezetű kikeresztelkedett zsidó rabbinak kiáltottak ki. Igaz, *Karben* alig olvasott héberül, de ez mégis jó volt ahhoz, hogy zsidóellenes irományait a tekintélytől hamis nimbusza öveze. Tőle szerezte *Ortuin de Graes* zsidóellenes és talmudellenes rágalmait, melyeket könyvvé összetakolva „A zsidók életéről és erkölceiről” címmel adták ki 1504-ben. A bevezetőben a következőket írja: „A világ minden kincséért sem akarják elhagyni a zsidóságot. És ha a legszegényebbek ezer aranyat ajánlanak fel, hogy mondjon le a hitéről, vagy hogy egy fészület előtt hajoljon meg, vagy vegyen fel valamit a földről, visszautasítaná az ajánlatot, és inkább élne inségben. A legutadatlanabb is inkább megszerelné magát, semhogy...”

Térjünk vissza *Ritiushoz*, akit a császár, miután megismerte a héber tudományokban való jártasságát, különleges feladattal bízott meg. Arra kérte, készítse el számára a talmud latin fordítását. Meg akarta ismerni a héber irodalmat, melynek elterjedésére 1509-ben rendeletet adott ki. A *Reuchlin* kontra *Hochstraten*–*Pfefferkorn* per folyamodványaként bizonyosat akart tudni a talmud értékeiről. Ritiusról egész hátralévő életét ezzel töltötte, összevissza kapkodott, talmudi traktátusokból idézgetett. Kivonatokat készített bizonyos fejezetekből, majd más rabbinikus könyvekből is. *Pico della Mirandola* azon elméletéből kiindulva, hogy a kabbala igazolja a kereszténységet, ő is hozzáfoglalt a kabbala lefordításához. *Joseph Gikatilla* Világosság kapuja című iratával foglalkozott, de sajnos ugyanolyan hanyag módon, mint ami egyéb műveit jellemezte.

Kikeresztelkedett zsidók több esetben fáradoztak azon, hogy a kabbalával a kereszténység tanait igazolják. Ha nem találtak ilyeneket, maguk szerkesztettek „bizonyítékokat”. *Jesaja* próféta szállóigévé vált csodálatos sorát: „Szent, szent, szent az Örökkévaló, a Seregek Ura”, ekképpen fordították: „Szent az atya, szent a fia, szent a szentlélek.” (*Graetz*) Joggal jegyezte meg a héber irodalom és a kabbala egyik kiváló keresztény ismerője, hogy ebben az időben a kabbala tanai, mint valami trójai faló, belopódtak a kereszténységbe...

Amikor a „nemes lelkű, igazságszerető és a héber és kabbalisztikus irodalomért rajongó” *Reuchlin* tudomást szerzett *Joseph Abraham Gikatilla* (Kasztilia, 1248–1305 után) művének zavaros fordításáról, hozzáfogott ama állítása igazolásához, hogy a kabbala igaz keresztény és katolikus szellemű. *Reuchlin* egy pillanatra azt hitte, hogy *Gikatilla* misztikus, titokzatos játékainak segítségével megoldhatja a világ rejtélyeit...

„...különös ez a mosolyt fakasztó tévedés egy ilyen józan férfiútól!” – kiált fel *Graetz*.

Csalódás lett volna *Reuchlin* tudnia, hogy a kabbala nem ősrégi eredetű, hanem nagyon is fiatal. Akárcsak humanista kortársai, ő is meg volt győződve arról, hogy a kabbala káld nyelvre áttültetett pitagoreus bölcsesség, vagy esetleg megfordítva, *Püthagoras*z merítette a zsidóságból bölcsességét. Abból a tévedéséből kiindulva, hogy a kabbala a legmagasabb megismerés, és mint ilyen a kereszténység misztériumait hirdeti, *Reuchlin* könyvet írt A kabbalisztikus tudományról címmel, melyet *X. Leó* pápának ajánlott, hogy meggyőzze, a zsidó iratokat nemcsak hogy nem kell elégetni, hanem egyenesen elő kell segíteni ápolásukat...

Ez a könyv az író minden jó szándéka ellenére sem tartozik *Reuchlin* kiemelkedő alkotásai közé. Nevetségesen látszik az az eredmény, miszerint *Abraham Abulafiának* és tanítványának, *Gikatillának* szám- és betűkombinációi kulcsot adnak az örök bölcsességhez, vagy hogy a talmudnak mellékesen odavetett kijelentései a tizenkét és negyvenkét betűs istennévről az atya, a fiú és a szentlélek „egyháromságát” tanítják. Nemcsak *Reuchlin*, hanem a papok, a püspökök, a kardinálisok és maga a pápa is a titkos tantól, a kabbalától várta a kereszténység tanainak igazolását. Egy bizonyos franciskánus szerzetes, *Petrus Galatinus* vállalkozott arra, hogy könyvet ír a kabbaláról A katolikus igazság titkairól címmel. A könyv a vallási tantételekben akkoriban divatos párbeszéd formájában lépteti fel *Reuchlin* *Hochstraten* és a szerzőt, *Galatinust*, akik beszélgetéseket folytatnak a kereszténység misztériumairól, melyeket a talmudból és a kabbalából bizonyítanak.

Reuchlin ösztönzésével a kereszténység körében divatba jött a „kereszténykedő” kabbala. „Mennyivel üdvösebb volna – mondta a nürnbergi patricius, titkos tanácsos és humanista, a klasszikus irodalom tisztelője, *Pirkheimer* –, ha a dominikánusok és a teológusok ahelyett, hogy törként helyezik fecsegő nyelvüket és szemérmetlen ajkakkal ízléstelenségeket és ostobaságokat terjesztenek (ti. a zsidók ellen – a szerk.), belemélyednének a titkokba, melyeket a kabbalában és a talmudban lehet megtalálni. (...) Beszélnének a bölcsesség harminckét ösvényéről, az istennévről, a törvény és a zsinagóga rejtelméről, Isten nagy pecsétjéről, a betűk és a számok kombinálásáról és mindenről...”

(folytatjuk)

Magén István

Róna Tamás rabbi doktorrá avatása

A chanukkai gyertyák fénye mellett fogadta doktorrá az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem Doktori Tanácsa *Róna Tamást*, az alföldi régió rabbiját az intézmény zsűfőlégiáján megtelt díszteremében. Az ORZSE-n elsőként doktoráló neológ rabbi „Judaizmus és közösségtörténet. Kecskeméti rabbijainak működése történet-szociológiai aspektusból” címen írta disszertációját.

Az ifjú doktort az egyetem rektora, *Schöner Alfréd* főrabbi mellett ünnepi beszédben köszöntötte *Feldmayer Péter*, a Mazsihisz elnöke, *Grósz Andor*, a kecskeméti hitközség elnöke, majd *Streit Sándor*, a BZSH elnöke és *Staller Tamás* rektorhelyettes.

orzsepress

Hírek, események röviden

– **Apró József**, az 56-os Hagományörző Veteránok Világösszevetségének elnöke, akit nemrégiben Vasad község díszpolgára címmel tüntettek ki, koszorút, valamint követ helyezt el *Gidófalvy Lajos* emléktáblájánál Dési Tamással, a Mazsihisz külügyi referensével közösen.

– **Kiegészítés.** *Goldschmied István*nak a kesztelyi temetőről írt könyvének december 15-i ismertetőjét azzal egészítjük ki, hogy a mű vallási lektora *Köves Szmó* volt.

– **Pázkarendelés.** Felhívjuk a tisztelt vidéki és budapesti körzeteket, szervezeteket, hogy peszachra a pázkarendelést 2012. február 15-ig szíveskedjenek leadni. Levélben, faxon: 413-5526, e-mailben: szertartas@mazsihisz.com. Kérjük a pontos szállítási cím feltüntetését is. Szertartási Osztály.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

Kerekasztal a népszámlálásról

Az üzenetekhez képest békességben. Köves Slomó, Radnóti Zoltán, Schönberger Ádám, Feldmájér Péter, Deák Gábor, Kovács András, Czifrik Balázs

Ajvél! Zsidónak lenni jó?! – Gondolatok a 2011-es népszámlálás kapcsán. Ezzel a címmel rendezték meg az egykori zsidónegyed szívében lévő Klauzál13.-ban azt a kerekasztal-beszélgetést, amelyen a hazai zsidóság képviselői mondták el gondolataikat a témáról. A Vince könyvesboltbeli eszmecsereben részt vett Deák Gábor, Feldmájér Péter, Kovács András, Köves Slomó, Radnóti Zoltán, Schönberger Ádám. A moderátor Czifrik Balázs volt.

A magyarországi zsidóságnak van jövője – mondta Feldmájér Péter, a Mazsihisz elnöke azon a beszélgetésen, amelyet a hovatartozás megvallásának témájában rendeztek a közelmúltbeli népszámlálás kapcsán. A zsidóságot a kis közösségek építésével lehet erősíteni, oly módon, ahogy azt Radnóti Zoltán, a BZSH látványosi körzetének rabbija vagy Köves Slomó rabbi az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközségben (EMIH) teszi – fűzte hozzá az elnök.

A zsidóságnak pozitív arculatot kell adni – hangsúlyozta Radnóti Zoltán. Ő hisz abban, hogy ha a zsidókról nem holmi hamis fantomkép él a köztudatban, akkor a szélsőjobb sem jelenthet komoly veszélyt. El kell tehát érni, hogy a nem zsidókban ne a karmos ujjával mohón a földgolyóbis felé nyúló, görbe orrú vénséget ábrázoló karikatúra éljen. A rabbi ezért tartja fontosnak, hogy a zsidó közösségek legyenek jelen világi rendezvényeken, például futóversenyeken, futballmeccseken, vagy az interneten, a közösségi oldalakon.

Köves Slomó elmondta: „Zsidónak lenni jó!” szlogenű kampányukat azért indították, hogy megszólítsák a gyökereiktől eltávolodott zsidókat, és a nem zsidókkal is megismertessék a

vallást, a hagyományt. Feldmájér szerint a fiatal generációban valóban erősödik a zsidó identitás, amihez például a szarvasi tábor résztvevői jó útravalót kaptak.

„Virágozzék száz virág” – idézte tréfásan a Mao-mondatot Kovács András szociológus, a magyarországi zsidóság háború utáni társadalomtörténetének egyik legjelentősebb kutatója. Jöjjön létre minél több szervezet, legyen minél gazdagabb a paletta. A népszámlálás ugyanakkor felveti, miképpen szerepeljen a kérdőívben a zsidóságról szóló kérdés, illetve rajta legyen-e egyáltalán. Európában a „ne szerepeljen” vagy a „választható” gyakorlata dívik. Egyrészt, mert az itt honos nézet szerint az államnak nincs joga regisztrálni a vallási hovatartozást; másrészt a félelem is közrejátszik: nem lesz-e baj a dologból? (Utóbbi szempont a kutató megfigyelései szerint jelentősen gyengül.) Magyarországon ugyanakkor létezik egy sajátos dilemma: mi a helyzet akkor, ha valaki nem vallásos, nem kisebbségi, mégis zsidónak tartja magát?

A Mazsihisz hozzáállásában bekövetkezett fordulatra kérdezett rá a beszélgetést moderáló Czifrik Balázs. Korábban a szervezet ellenezte, hogy a zsidók vállalják hovatartozásukat, idén viszont mindenkit éppen erre ösztönöztek. Feldmájér Péter a körülmények változásával indokolta a taktikát. Tíz évvel ezelőtt még élénken éltek a félelem okozta görcsök, de mára más lett a magyarországi zsidóság összetétele. Sokan büszkékké az identitásukra, a vallásukra, így a Mazsihisz is erre az attitűdre biztatja a közösség tagjait.

Köves szerint a népszámláláskor közzétett felhívás az önnön zsidósághoz való pozitív hozzáállásról szólt.

Radnóti megjegyezte: az állam nem a zsidókat számlálta össze. Ő például számos olyan keresztényről tud, aki zsidónak vallotta magát. Schönberger Ádám, a Marom Klub Egyesület igazgatója bevallotta, sokat vívódtak azon, ki számít zsidónak. (A Marom tízéves szervezete a civil szférában rendez vallási és kulturális eseményeket.)

A holokauszt túlélők ma is félnek – vélekedett Deák Gábor, a Társaság a Magyarországi Zsidó Kisebbségért egyesület egyik vezetője. Szerinte Magyarországnak anyaországgént kellene a zsidóság mögött állnia.

A vitában a zsidóság megvallása kapcsán Kovács András két kérdés szétválasztását szorgalmazta. A népszámlálás állami aktus, amelynek gyakorlati céljai vannak, a válaszadás racionális döntésen alapul. Azaz: akarom-e közölni az állammal, milyen vallású vagyok, vagy sem? A név nélküli népszámlálás tömegadatait ugyanakkor senki ellen nem lehet felhasználni – hangsúlyozta a kutató. Az identitás vállalásakor azonban közrejátszhatnak irracionális tényezők, érzelmi motivációk, pszichológiai okok.

Szóba került a szélsőjobb előretörése a potenciális szavazók körében. Köves és Schönberger szerint a zsidóságnak nem szerencsés pártpolitikai téren elköteleznie magát. A civil szervezetnek mindamellett állást kell foglalnia a kirekesztés és a gyűlöletbeszéd ellen, kisebbségi tapasztalatai révén szolidaritást vállalva olyan közösségekkel, mint például a gyöngyöspatai cigányok.

Ennek kapcsán a rendszerváltáskor elkövetett nagy hibát említette Deák Gábor. Amikor megjelentek az antiszemita újságok, szerzők, filmek, könyvkiadók, a jelenséget elnézték, ahelyett, hogy gátat vetettek volna neki. Emellett a holokauszt nálunk köztudottan máig kibeszéltetlen és feldolgozatlan. Radnóti szintén nehezményezte: a magyarországi zsidó közösség nem tudta elérni, hogy holokauszt-emlékművet emeljenek Budapesten, sőt, a Holokauszt Múzeum a Dohány helyett a Páva utcába került. A szarvasi ifjúsági tábor pedig a rabbi szerint a Mazsihisz megmenthetné a maga számára.

A közönség soraiból mások mellett Feldmájér Sándor az antiszemitizmusról kérdezett. Kovács András kifejtette: kételkedik benne, hogy az előítéletek megszüntethetők, de azt el lehet érni, hogy az emberek helytelenek tartásuk saját előítéleteességüket.

Másvalaki arra a minimálértékre kérdezett rá, amelyet a zsidó vezetőknek közvetíteniük kell a közösség felé. Köves Slomó ezt az önvédelemben határozta meg.

Közös öröm a fények ünnepén

Hat budapesti templomkörzet együtt ülte meg idén a chanukkát

Tódul a nép chanukka első estéjére délután négy órától a Frankel-zsinagógába. Ilyen sem volt még: hat templomkörzet együtt ülte meg az ünnepet. Összefogott a Frankel, a Hunyadi, a látványosi, a Dózsa, a Páva utcai, a dél-pesti. A legmagasabb rangú zsidó világi vezetők is eljöttek.

A házigazda Verő Tamás rabbi büszkén mondja:

– Erősítjük egymást. Kellenek az ilyen alkalmak, különösen mert a chanukka igazi örömmünnep.

A zsinagógában a tóraszekrény előtti tér színpaddá alakul át, ahol délután öt óra tájban a Lauder-iskola klezmerzenekara játszik. A bánatos szaxofon hirtelen váltással csap át lüktető vídámába, és úgy cifrázza, hogy lobog a vére annak, aki hallja. A zsinagóga lascskán megtelik.

Odafent, az emeleten a kicsik mulatnak. Körbe állnak, vonatosat játszanak, a játékmester, egy fehér blúzós, copfos, fiatal lány útmutatására megannyi kis masiniszta húzódik a gőzmozdony fűtőjét megszólaltató képzeletbeli kart. Kisvártatva a kacsatánc következik héberül. Az asztaloknál képek születnek színes kartonból. Az egyik kislány, Lea, rögtön oda is ront édesanyjához a művel: ez egy pingvin, csak még rá kell írni, hogy „Boldog chanukkát!”.

– Szeretném, ha a gyerekeim tudnák, honnan jöttek. Ha ismernék és szeretnék a zsidó hagyományt – mondja Antal Kati, miután megcsodálta a neki készült madarat. – Harminchárom éves vagyok, ahogy mondják, a Ratkó-korszak unokája. Tartozunk az elődeinknek, a mártíroknak és a túlélőknek azzal, hogy zsidóként élünk.

Zucker Immánuel, a Hunyadi kántora elmerülten figyeli feleségét és pöttöm kisfiát. Az apróság 21 hónapos, szöke tincsei még értetlenül kunkorodnak a fején, de olyan öntudatosan máskál az asztalok között, mintha már a bár micváján is túl lenne.

– A chanukkát mindenki szereti – mosolyog az apa. – Ilyenkor biztos, hogy a gyerekeket is elhózzák. Végre nemcsak akkor találkozik a magyar zsidóság, amikor vitatkoznak.

Akad, aki Izraelből érkezett, immár látogatónak: Tornai Réchel és 12 éves lánya, Györgyi négy éve alijázott. Eilatban élnek.

– Izraelben látványos a különbség a vallások és a cionisták között abban is, ahogy a chanukkát megtartják – meséli az asszony. – A vallások szigorúan az ortodox hagyomány szerint. Utóbbiaknál csak iskolai szünidő van, és megajándékozzák egymást, a gyerekek pedig zsebpénzt kapnak.

Az ajándékozás szokását sokan itthon is átvették.

– A nyolc nap mindegyikén kapnak valamit a fiaim, a hétéves Sámuel és a kilencéves Benjámin. Ők is készítenek ajándékot nekünk – mondja Alpern Judit. – Gyertyagyújtáskor minden este együtt van a család.

Az ajtóban megjelenik a fiatal Szántó-Várnagy Ádám, az ORZSE kántor szakos diákja. A látványosi zsinagógába jár, ahol a talmudórán mindíg kitesz magáért filozofikus eszme-futtatásait. Kezében most üres papírtálcát szorongat, amelyen néhány perce még chanukkai fánkok trónoltak. Hogy mit jelent Ádámnak a chanukka?

– Nagy kihívás elé állította a történelem szellemi téren a zsidókat, és ez ma is így van – fejtegeti. – A görög filozófia a szekuláris gondolkodást képviselte, egy nézetrendszer, amely szerint a világ felső mozgó nélkül működik. A Hasmóneusok olyan korban születtek, amikor tanulhattak tórát – ezt tiltották meg a görögök. Az akkori zsidók tudták, mi hiányzik nekik, míg a mai ember nem tudja. Megismerni és megismertetni a tudást – ez a mostani kihívás.

A zsinagógában már zajlik is a tanítás. A részt vevő körzetek rabbijai beszélnek egyenként öt-hat percig az ünnepről.

– A chanukka lényege, előírása a csoda hirdetése – hallani Darvas István rabbi nyugodt, ám erőteljes hangját. – Kötelességünk bízni abban, hogy személyes életünkben is csoda történhet, de azt ki kell érdemelni. Megtartjuk a hagyományt, megüljük az ünnepet, így évről évre megtörténik a chanukka, a felavatás. Az oltár felavatásával micvát teljesítünk; Isten ki fogja nyilvánítani a csodát.

Az ünnepi öröm már kisebbfajta csoda. Ez az öröm tükröződik Gábor György, a Páva utcai körzet elnöke arcán.

– Számomra ez az este azt jelenti, hogy van jövőnk nekünk, zsidóknak – mondja. – Rengengetek eljöttek, sok barátommal, ismerőssémmel itt most ösz-

szefuthatok, akikkel csak azért találkozom ritkán, mert másik zsinagógába járnak. Hat zsinagóga közössége együtt hirdeti a csodát.

Az imaházban Tordai Péter, a házigazda elnök beszél a magyarországi zsidóság nehéz jelenéről, amivel szembeszegezi a tényt: van itt erő, amit ékesen bizonyít, hogy öt-hatszáz budapesti zsidó sikerült összehozni az ünnepre. Köszönti Zoltai Gusztávot. A Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója a műsorszámok, beszédek, majd Nógrádi Gergely kántor és Kerekes Béla főkántor vidám Békehimnusa után kimegy az épület elé kicsit levegőzni. Már besötétedett, hideg is van, ám az udvaron köröskörül vidám csoportok tereferélnek a lámpák fényében.

– A Dohányból jöttem ide, miután a 26 éves unokámmal együtt meggyújtottuk az első gyertyát – meséli Zoltai. – Szeretném, ha környezetünk, a külföldi és az itthoni egyaránt, békességben élne velünk, hogy ne kelljen harcolnunk. Jó látni, milyen sok gyerek és ifjú ember van itt. Köszönet érte a fiatal rabbiknak. Remélem, az egész magyarországi zsidóság összefog majd.

Az utolsó tanítást a sok spirituális gondolat záróköveként Domán István főrabbi tartja. A Makkabeusokkal megtörtént események ismétlődnek, szögezi le, hiszen Izrael is a világtörténelem keresztútján fekszik, és Magyarországot ugyancsak mindig mindenfelől nagyhatalmak szorongatják.

– Meg kell tanulnunk, mi a hősiesség, az áldozat és a béke. Azt, amit a mózesi Törvény parancsol: ha a halál és az élet van előtted, az életet válaszd, a békét.

Felcsattan, majd elcsitul a taps. Az áhítat pillanatai következnek: Kerekes főkántor meggyújtja az első gyertyát, majd a kis szolgagyertyát középre helyezi, és a chanukkát a két lánggal a gyűlekezet felé fordítja. Ahogy a tanításban elhangzott, ebben az esztendőben is bekövetkezett hát chanukka csodája. Mindezt a körzetek cházánjainak koncertje szintén hirdeti – Nógrádi, Zucker, Jakal Zoltán, Kerekes sorakoznak fel a tóraszekrény barna báriosnya előtt. A kántordiák Szántó-Várnagy Ádám is közéjük áll, sőt, meglepetésként betoppán Fekete László főkántor. A vendégkörzetet, a hetediket, a Dohányt képviseli. Az utolsó dalnál Verő rabbi kéri a közönséget:

– Most pedig mindenki formázzon egy nagy-nagy világot a kezébe. Mert ahogy a szöveg szól: „Az egész világ egy igen keskeny híd, és az a lényeg, hogy ne féljünk.”

Utána Verő Tamás Király Viktor énekes jelenti be, a Megasztár hajdani győztesét. Popzene váltja fel a vallások énekeit; Sting nótájára ütemes dobolás kezdődik a padokon: Be yourself, no matter what they say (Légy önmagad, bármit is mondanak mások) – szól az Englishman In New York (Egy angol New Yorkban) híres refréneje.

Megerkezik Feldmájér Péter, a Mazsihisz elnöke és Streit Sándor BZSH-elnök. Feldmájér elmondja jókívánságait:

– Legálább chanukka napjaiban felejtjük el a gondokat – addig, amíg a gyertyák égnek.

Úgy tűnik, a jelenlévőknek ez máris sikerült. A következő műsorszám idejére mindenképp, hiszen az Is...Real! Project jön ki a színpadra. Radnóti Zoltán rabbi büszkén konferálja fel körzetének fiatal muzsikusi családját, mint a zsidóság sikerének egyik zálogát. Felsőrakozik az öt Kuna testvér, a híres Kuna klán: Márton a harsonával, Bence a kürttel, Gyula a trombitával, Kata és Vali pedig az életteli énekhangjával. Chanukkai dalok – ahogy Vali mondja – Is...Real! Project-es hangzással-hangszereléssel megbolondítva. A fúvósok szinte diadalt ülnék, míg Bence és a két lány vokálja felelet egymásnak. Héber és jiddis dallamok, Tumbalajka és dzsesszes improvizáció; Kata barna hajzuhataga és aranyflitterekkel csillámló, keleties fejdísz Vali finom arc körül.

Izzik a hangulat, sokan nem bírnak egy helyben megülni, egymás kezét fogva táncra perdülnek a bima körül. Az utolsó három zenészművésztől ritmusára keresztül-kasul a padok között megindul a vonatozás.

Este tíz óra felé kezd oszladozni a tömeg. Radnóti rabbi, az egyik fő szervező is most búcsúzkodik. A kérdés, mit szől, hogy ilyen jól sikerült a bál, csodálkozva pillant fel:

– Hát persze hogy örülök. – Egyszerűen fűzi hozzá: – Csak tesszük a dolgunkat.

Rados Virág

Mázál tov a Schweitzer családnak!

Dr. Schweitzer Gábor és neje, Török Petra harmadik kislfia, Marcell Aharon Matiszjáhu megszületett. Ábrahám szövetségébe decemberben vették fel a Frankel Leó úti zsinagóga dísztermében. Képünkön az apróságot nagyapja, a nyugalmazott országos főrabbi tartja karjában, Frölich Róbert, Deutsch Róbert főrabbi és Verő Tamás rabbi társaságában.

R. V.

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem oldala

Az értelmiség, mint szellemi védőernyő

Bemutkozik a doktori iskola, a zsidó tudósképzés hazai fellegvára

A zsidó tudomány művelőinek felelőssége, hogy a zsidóság megkapja a tiszteletet a világ kultúrájához való hozzájárulásáért – mondja Staller Tamás, az ORZSE Doktori Tanácsának elnöke. A doktori iskola ma a zsidó tudományos értelmiségképzés fellegvára.

Garancia a színvonalas képzésre – nagy vonalakban ezt jelenti az akkreditáció, amelyet az egyetem ilyen minősítése után két évvel, 2002-ben az ORZSE Zsidó Vallástudományi Doktori Iskolája is megkapott. Az 1877-ben megalakult Ferenc József Országos Rabbiképző Intézetben csak az vehette át a rabbidiplomát, aki az akkori Pázmány Péter Tudományegyetem vagy a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem három szakának valamelyikén doktori fokozatot szerzett: klasszika-filológiából, filozófiából vagy történelemből. A hajdani, egymillió magyar zsidó népesség körében így módon igen magas képzettségű volt az értelmiség.

Az ORZSE doktori iskolájának 2002. évi akkreditációjával együtt megújult a zsidó vallástudomány is – mondta el Staller Tamás, a Doktori Tanács elnöke. Aki itt szerez fokozatot, az többek között a zsidó történelemben, irodalomban, filozófiában és általában a zsidó tudományos gondolkodásmódban egyaránt magas szintű tudás birtokába jut.

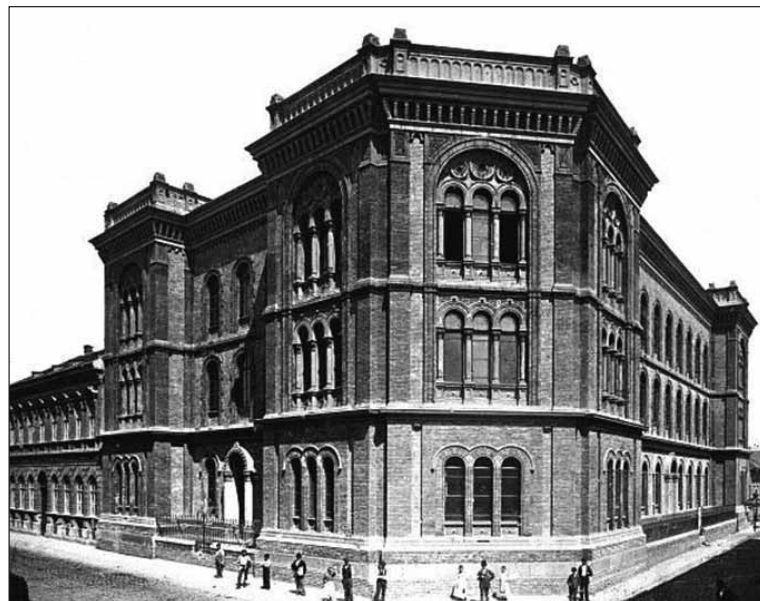
A hároméves iskolára az jelentkezhet, aki valamely alapképzés után már egy mesterszakon is diplomát szerzett. A vizsgán az elbeszélgetés mellett be kell nyújtani egy legalább 30 oldalas tudományos publikációt, amely például a Magyar Zsidó Szemle, Új folyamban jelent meg.

Egy doktori iskola működésének komoly feltételei vannak: kutatásoknak, kutatástörténeteknek, tudományos folyóiratoknak kell köré épülniük. A második világháború előtt méltán világhírű magyar rabbiszemináriumnak 1945 után pusztán öt-hat, legfeljebb egy tuhat hallgatója volt, a folyóiratok elsorvadtak. Mindent újra kellett teremteni – hangsúlyozza Staller. Így látott napvilágot a Magyar Zsidó Szemle, Új folyam és az egyetem első elektronikus tudományos folyóirata, a hamvaiból újjáéledt Hacofe.

A doktori iskolának jelenleg összesen 30 hallgatója van. Nekik vizsgák letétele után öt tárgyból álló doktori szigorlaton kell megfelelniük, ezután nyújthatják be értekezéseiket a Doktori Tanácsnak. Két nyelvből legalább „C” típusú nyelvvizsgálóval kell rendelkezniük, az egyik a bibliai vagy a modern héber, a másik a hat megjelölt európai nyelv valamelyike. A tudományos publikációk sora szintén elengedhetetlen. A disszertációkat bárki elol-

vashatja a doktori iskola honlapján, ami komoly megmérettetés.

Az iskola a zsidó kultúrát ismerő, tisztelő és szerető jelentkezőket vár, származástól függetlenül – teszi hozzá Staller Tamás. Fontosnak tartja, hogy ne csak azok végezzék el a kurzust, akik a zsidó tudományosság területén akarnak tovább dolgozni, hanem más hivatású emberek is. A zsidóság így megkaphatja azt a tiszteletet, amit a világ kultúrájához való hozzájárulásával vívott ki – fejtegeti a professzor. A magyar zsidó értelmiség felelőssége, hogy tevékeny jelenlétével egyfajta szellemi védőernyőt alkosson: azokat az értekeket közvetítse, amelyek jegyében otthonosan jó érzés zsidónak lenni.

Grafika az Intézetről (1877)

Híres rabbik beszédeitől a szakácskönyvig

Mindenki előtt nyitva áll a ritka kincsekkel büszkélkedő könyvtár

Mintegy 120 ezer kötetet számlál az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem könyvtára. Az egyedülálló judaisztikai és hebraisztikai gyűjteményben még zsidó szakácskönyvet is találhat a könyvbarát.

Gazdag anyaggal dicsekedhet az Országos Rabbiképző Intézettel egy időben, 1877-ben alapított hebraisztikai és judaisztikai szakkönyvtár. A bibliotékát rabbik gyarapították vásárlással és adományozással – mondta el Bíró Berta, az ORZSE könyvtárának megbízott igazgatója.

A gyűjtemény hányattatásai a német megszállással kezdődtek. A legértékesebb darabokat még idejében biztonságba helyezték, ám a könyvek jelentős részét lefoglalták a náciok. „Adolf Eichmann meglátogatta a Rabbiszemináriumot. Közvetlenül a könyvtárba ment, gyorsan végignézte, majd beázta az ajtót, és magával vitte a kulcsot” – írja Camilly-Weinberger történész-rabbi. Háromezer kötetet vitetett Prágába, ahol a volt zsidónegyedben, a „Kihalt fajok múzeumában” akarta kiállítani az európai zsidóság emlékeit. Csak a 80-as években találták meg a könyveket a prágai Nemzeti Múzeum pincéjében, és 1989-ben vitették őket vissza Budapestre.

Sok itthon maradt darabon golyók ütöttek sebet, a könyvhalmokat lőporfüst borította be. Am ez az egyetlen ilyen jellegű gyűjtemény egész Közép-Kelet-Európában, amely nem esett áldozatul a soá pusztításának.

A kommunizmus évtizedei alatt a kötetek kupacokban, érintetlenül hevertek, ami a lassú haldoklással volt egyenlő. Az áldott emlékü Scheiber Sándor, a rabbiképző legendás, világhírű tudósa heroikus küzdelmet folytatott a könyvtár megmentéséért. A 80-as években aztán Remete László, a tekintélyes irodalomtörténész és könyvtáros vezetésével megindult a rendezés.

A könyvtár büszke gyűjteményére, amely 1499-nél korábbi ósnyomtatványokat (inkunábulumokat), 1500 után napvilágot látott antikvákat és más, 1801 előtt megjelent régi könyvet is tartalmaz – tette hozzá az igazgató. Itt őrzik például Juda Halévi középkori spanyol zsidó költő versgyűjteményének 17. századi, kézzel írott másolatát.

Az épületben van egy szoba, amelyet Zsoldos Jenőről, az irodalomtörténészről és nyelvészről, az Anna Frank Gimnázium talán leghíresebb igazgatójáról neveztek el. Ebben a szobában a régiségek tudós kutatója, Szécsi József elmélyülten fáradozik azon, hogy az ósnyomtatványokat, régi könyveket, kéziratokat rendszerezze. Akad itt olyan díszes bőrkötésű, nyomtatott értekezés, amelyet 1522-ben, Velencében adtak ki, és 18. századi itáliai, kéziratos másolat is. Vagy éppen kézzel írott ünnepi beszéd Löw Immánuel, a híres szegedi főrabbi, „a virágok és lelkek nagy tudósa” tollából.

A régi, becses ritkaságokat megővendő, a könyvtár rendszeresen pályázik az NKA Könyvtári Szakmai Kollégiumához. A közeljövőben kiállítást terveznek, amelyen bemutatják az elmúlt évek alatt restaurált értékeiből, látványosabb darabokat. Az Egyesült Királyságbeli Rothschild Alapítványtól elnyert összegből és a Mázsihisz pályázati alapjából pedig felújíthatják a raktár egy részét: porfestett, könnyűszerkezetes fémpolcokra cserélték ki a régi, kezeletlen

fából ácsolt, omladozó, tűz-, így balesetveszélyes polcokat.

A Templom a Szarajevói Haggadából

Az oldalt összeállította: Rados Virág

Az ortodoxok és a neológok közelednek egymáshoz

Az izraeli történészprofesszor lelkesen oktatja Magyarországon is a zsidó tanokat

Rendszeres vendégprofesszor a magyarországi neológia egyetemén. Shlomo Spitzer Budapestén született, de kalandos életpályája más európai országokba is elvezette. Családjával Izraelben él.

Ortodox emberként hogy került olyan viszonyba a neológiával, hogy az ORZSE-n vállaljon munkát?

A kommunista rendszer a rabbiszemináriumban nem adott lehetőséget komoly tanulmányokra. Fontosnak tartottam, hogy részt vegyek a zsidó tanok oktatásában. Az ortodoxok és a neológok pedig napjainkban közelednek egymáshoz. (De nem Magyarországon – a szerk.)

Mit tanít az ORZSE-n?

Főként a doktoriskolán adok elő zsidó történelmet. Kétszer egy évben két-két hetet töltök Budapesten. Rabbi szakosokat is tanítok: a témák a babilóniai gáonok korszaka, Rási és a többi híres askenáz tudós, a Tanach és a Talmud.

Min dolgozott a közelmúltban és most?

Komoróczy Gézával közös könyvünket Scheiber-díjjal jutalmazták. Címe: Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1986-ig. Kutatási területem a középkori zsidó történelem, a magyarországi zsidóság története, a zsidóság története a Habsburg Birodalomban. Tavaly jelent meg héberül a Magyar zsidó községek 1944 című munkám, amely ábécérendben, enciklopédiaszerűen mutatja be a magyar ortodox községeket a holokauszt előtt. Most a folytatáson dolgozom, amelynek az ausztriai települések a tárgya. Ezek egyharmada is magyar, hiszen Burgenlandban sok magyar község volt. Foglalkozom híres középkori tudósok kézírataival is.

Milyen a Bar Ilan Egyetem, ahol Izraelben dolgozik?

Vallásos egyetem, ami azt jelenti, hogy minden diák köteles az évi tanulmányai során hat-nyolc judaiszt-

Shlomo Spitzer tanít

tikai kurzust elvégezni. Ez lehet Tanach, Talmud, szokások, zsidó filozófia. Sok arab lány is jár hozzánk. Valamelyiküket megkérdeztem, miért ide jelentkezett. Azt mondta, ez rendes hely, itt biztosan nem fog elkallódni.

Őn 1938-ban született a VI. kerületi Dalszínház utcában. Megjárta Ausztriát és Svájcot is.

1944-ben a Nagymező utca 25. alatti csillagos házból a nyilasok kitereltek minket, de szerencsénk nem a Dunához, hanem a gettóba. Itt történt a tragédia: 28 éves édesanyám az ostrom alatt nem jött le a pincébe, és egy gránátzilánk pont a szívébe fúródott. Apám viszont hazagyalogolt Ukrajnába, a munkaszolgálatból. Amikor 1949-ben a nagybátyámmal közös textilüzletüket államosították, kivándoroltunk Ausztriába. Tizenegy éves voltam akkor. Bécsben egyetlen iskolában nem volt szombaton tanítás, egy francia líceumban. Itt tettem le az érettségit, és innen ered francia nyelvtudásom. Ezután Svájcban, Luzernben, majd Londonban jártam jesivába.

A Szarajevói Haggada faksimile kiadása a könyvtár tulajdonában van

Elhunyt II. János Pál lengyel zsidó barátja

Elhunyt Jerzy Kluger, a néhai II. János Pál pápa lengyel zsidó gyermekkori barátja, aki nagy hatással volt az egyházfőnek Izrael állam és a zsidóság irányában megvalósított „forradalmian újító” politikájára.

A 90 éves, három éve Alzheimer-kórbán szenvedő Kluger özvegyének közlése szerint december 31-én egy római kórházban hunyt el tüdőgyulladás következtében, és Róma zsidótemetőjében helyezték örök nyugalomra.

Kluger és Karol Wojtyła, a későbbi II. János Pál pápa – gyermekkori becenevükön Jurek és Lolek – a Lengyelország déli részén lévő Wadowice városában egymással szemben lévő házakban laktak, ugyanabba az elemi iskolába jártak, és kezdetől fogva jó barátok, játszótársak voltak, együtt fociztak, kirándultak, úsztak. „A fiatal Karol Wojtyła sokat tanult a judaizmusról Klugertől” – mondta a Reutersnek Gianfranco Svidercoschi olasz szerző, aki a néhai pápa egyik munkatársa volt, és könyvet írt az egyházfő és Kluger hosszú barátságának történetéről.

„Nagy befolyást gyakorolt a pápa életére. A fiatal Wojtyła megfordult Kluger wadowicei otthonában, segítette Jerzyt tanulmányában, főleg a latin nyelv terén. Kettejük között olyan barátság alakult ki, amely életre szólóan befolyásolta Wojtyła kapcsolatát a zsidósággal” – hangsúlyozta Svidercoschi, aki 1993-ban Levelek egy zsidó baráthoz címmel írt kettejükéről.

A második világháború kitörésétől, 1939-től, amikor a náci csapatok lerohanták Lengyelországot, Wojtyła és Kluger szem elől veszítette egymást. Klugert a háború elején a Lengyelország keleti részét megszálló oroszok letartóztatták, és apjával együtt kényszermunkatáborba küldték, ám amikor Németország megtámadta a Szovjetuniót, szabadon bocsátották. Így később sikerült csatlakoznia a szövetségesek oldalán Afrikában és Európában Wladyslaw Anders tábornok vezetésével harcoló lengyel csapatokhoz, részt vett Rómától délre Montecassino erődjének hadtörténelmi nevezetességű véres ostromában.

A háború végén megtudta, hogy édesanyját megölték az auschwitzi náci haláltáborban, és elhatározta, hogy Olaszországban marad. Csak 1965-ben találkozott újra Wojtylával, aki akkor már érsek volt, és a II. Vatikáni Zsinat alkalmából utazott Rómába. Addig mindketten azt hitték, hogy a másik meghalt a háborúban.

Azt követően, hogy Wojtylát 1978-ban pápává választották, szorosabba fűzték kapcsolatukat. Karol Wojtyła gyakran hívta meg a Vatikánba Rómában élő barátját. Kluger közreműködött a Wojtyła és a wadowicei osztálytársak közötti találkozók megszervezésében, majd a pápa megbízásából informális kapcsolatokat épített ki a Rómában lévő izraeli diplomatákkal. Bár a Vatikán és Izrael végül csak 1993-ban vette fel a diplomáciai kapcsolatot, Kluger hozzájárult a kezdetben kételkedő izraeli hivatalosságok meggyőzéséhez – írta a pápa barátjának szerepéről II. János egyik életrajzírója, George Weigel.

A gyermekkori játszótárs jelen volt azon a történelmi látogatáson, amelyet a pápa 1986-ban tett a római zsinagógában. Amikor 2000-ben II. János Pál személyében először érkezett katolikus egyházfő Izraelbe, Kluger a holokauszt áldozatainak emlékét őrző Jad Vaseem kapujában várta őt. Barátságuk egészen Karol Wojtyła 2005-ben bekövetkezett haláláig tartott.

Elan Steinberg, a holokauszt túlélőt és azok leszármazottait tömörítő amerikai gyülekezet alelnöke Klugerről szóló megemlékezésében kiemelte az elhunyt kapcsolatát azzal a pápával, akinek idején „forradalmi előrelépés történt a katolikusok és a zsidók kapcsolatában”.

(MTI)

Itthon is elkelve...

A Wikileaks mintájára leleplező portált indítottak németországi neonácik ellen az Anonymous csoporthoz közel álló hackerok. A honlapon közlik a szélsőséges Német Nemzetdemokrata Párt támogatóinak nevét és lakcímét.

A nazi-leaks.net címen működő oldalon az Operation Blitzkrieg (Világháború művelet) elnevezésű akció eredményeit közlik. Megjelent egyebek között egy lista, amely a radikális szélsőjobb ideológiát valló Német Nemzetdemokrata Pártot (NPD) állítólag pénzzel támogató személyek nevét és lakcímét tartalmazza.

Közöltek listákat a neonáci subkultúrában népszerű csomagküldő szolgálatok állítólagos regisztrált felhasználóiról és egy szélsőjobbaldali gondolatoknak is teret adó, nacionalista szellemiségű folyóirat feltételezett előfizetőiről is.

Német sajtóbeszámolók szerint a magát az Anonymous csoporthoz közel állónak valló hacktivisták tavaly december 18-án regisztrálták a nazi-leaks.net címet, legutóbb pedig megbénítottak több német neonáci hírportált.

Az alapítók, mint mondják, az új portállal a tevékeny antifasiszták platformját, a náciellenes mozgalom Wikileaksét kívánják megteremteni. Az egyszerű felépítésű, blog formátumú portálra e-mailen lehet beküldeni a neonáci színtérről összegyűjtött adatokat. A szervezők azt is remélik, hogy a portál körül formálódó közösség tagjai az adatbázis bővítése mellett az adatok elemzésében, ellenőrzésében is közreműködnek.

Az Anonymous hivatalos hírportálján – az anonnews.org oldalon – jóval korábban, 2011 januárjában jelentették be az Operation Blitzkrieg megindítását. A közlemény szerint a művelet nem kifejezetten német neonácik ellen, hanem általában véve neonácik ellen indul, az első konkrét akciók pedig németországi neonáci portálok megbénítását célozzák.

Az Anonymous hacktivisták lazán szervezett közössége. A tagok kiléte ismeretlen. A csoport legutóbb december végén, a Stratfor amerikai biztonsági elemző cég elleni támadással hívta fel magára a figyelmet.

(Mazsihisz)

Búcsú Dezső bácsitól

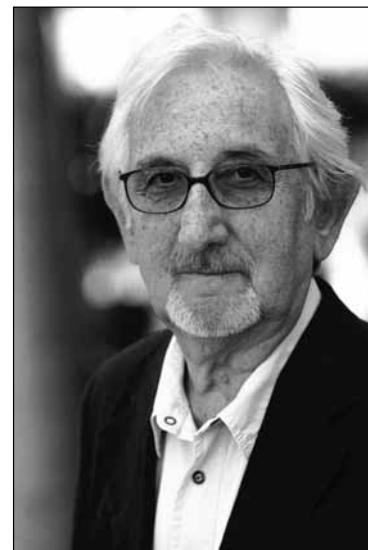
Elment Garas Dezső Kossuth-díjas színművész, az Élet Menete Alapítvány jó barátja.

A 2010. évben a Budapesti Élet Menetén bemutatott Chaj című mexikói kisfilmünk szinkronizálására kértük fel, Töröcsik Marival közösen.

Az első telefonhívásunkra igent mondott! Csak annyit tett hozzá, hogy „Gáborkám, nagyon kérem, jöjjön el értem autóval, mert nem vagyok jól sajnos egészségileg, dialízisre járok, de nagyon fontos nekem az önök küldetése, ezért természetesen megyek, ott a helyem!”

Azon a napon nagyon sokat beszélgettünk: az autóban útközben, a stúdióban, majd hazafelé – és azóta is több alkalommal telefonon. Sok régi történetét mesélte el a háború idejéről, majd az azt követő felkéréseiről a Goldmark Tereben. Azt mondta, tulajdonképpen mindig örült a Hitközség megkeresésének, de minden alkalommal nagyon rossz érzésekkel lépett be a Síp utcai székházba, borzalmas emlékei vannak a háborúból a zsinagóga környékéről.

Kérte, hogy folyamatosan tájékoztassam az alapítvány programjairól, és ha teheti még és szükségünk lesz rá, csak telefonáljak!

Drága Grósz Dezső bácsi! Szükségünk lenne rád, nekünk is és az egész világnak! Tudom, mert mindig mondtad, neked viszont nincs szükséged erre a világra...

Te nyertél!
Nyugodj békében! Sálom! Béke legyen veled!

Legyél boldog ismét a szüleid-del!

Gordon Gábor és az önkéntesek

Meghalt Jaffa Jarkoni

Nyolcvanhat esztendőskorában elhunyt Jaffa Jarkoni izraeli énekesnő, aki éveken át szórakoztatta előadásaival a harcoló katonákat, ám élete vége felé mégis az izraeli hadsereg egyik legfőbb kritikusa lett.

Az énekesnő az Alzheimer-kórral folytatott hosszú küzdelem után hunyt el. Jarkoni az izraeli katonai

történeteket arról, hogy milyen volt az első, a második, az összes háború előtt. Háború, háború és háború. Úgy ismernek, mint a háború énekesét. Én azonban nem szeretem ezt az elnevezést. Én Izrael dalnoka szeretnék lenni” – mondta egy interjúban.

Jarkoni dalai az Izrael újjáalapításához vezető 1948-as háború utáni első napok eseményeit mesélik el. A

A 60-as, 70-es években ha valakinek sikerült feketén vagy legálisan kijutni Izraelbe, kétféle ajándékot csempészhetett be szeretteinek: Új Keletet és Jaffa Jarkoni-hanglemezt. Ez utóbbi mikrobarázdás kiadásban forogott (fiatalok kérdezzék meg szüleiket, mi az); ha csengették, leállítottuk a lemezjátszót... A csodálatos hang elvarázsolta a hallgatót: Báb el Váád, Jerusálajim sel záháv és számos akkori sláger szült az énekesnőtől, a kor legismertebb előadójától. Ő volt az első, aki „idehozta” Izrael dalait.

háború idején az énekesnő rádiókezelőként dolgozott. Éveken át az izraeli katonai támaszpontok egyik biztos pillére volt: zenéjével szórakoztatta a katonákat, és dalainak többsége igazi klasszikussá vált, amelyek még ma is visszacsengenek az izraeliek

fülében, és gyakran felhangzanak az ünnepi megemlékezéseken.

1998-ban megkapta az Izraeli-díj a héber énekekért nevű elismerést. „Amíg az izraeli védelmi erők ellenséges pozíciókat foglaltak el, addig ő a katonák szívébe lopta be magát” – méltatta az énekesnőt Simon Peresz államfő. Jarkoni a nyilvánosságtól visszavonultan élt az elmúlt évtizedben. Zenéjének ereje azonban idővel elhomályosította korábbi vitatott kijelentéseit. Családjának közleménye szerint férje mellé helyezték örök nyugalomra egy tel-avivi temetőben.

(MTI)

Hechserpecsétet találtak Jeruzsálemben?

A Második Szentély idejéből származó, égetett agyag pecsétnyomot találtak izraeli régészek Jeruzsálem óvárosában.

A pénzérme méretű ókori „bélyegzőn” arámi nyelven két szó olvasható, amelyek azt jelentik, hogy „Isten számára tiszta”. Izraeli régészek szerint a pecsétnyomóval valószínűleg azokat a tárgyakat jelölték meg, amelyeket alkalmasnak találtak arra, hogy használják őket vallási rituálék céljára a hajdani Templomban.

A bejelentett lelet az első feliratos pecsétnyomó az idősámításunk előtti 1. század és az idősámításunk szerinti 70 – a Második Szentély rómaiak általi lerombolása – közötti időből, és az első olyan tárgyi emlék, amely a vallásgyakorlásra utal.

Eddig nagyon kevés anyag került elő a Szentéllyel kapcsolatban, részben azért, mert az egykori Templom helye nehezen hozzáférhető régészek számára a zsidó-muszlim ellentét miatt.

Régészek szerint a most előkerült pecsétnyomót kultikus célra szánt

tárgyak, például olaj vagy áldozati állapot megjelölésére használhatták. A szent szövegek nagyon szigorú tisztasági előírásokat tartalmaztak a papok számára a Templomban használt tárgyakat illetően.

Ronny Reich, a Haifai Egyetem régésze szerint az első olyan lelet,

amely vallási célú vásárlási vagy áldozati tevékenységre utal.

A két centiméter átmérőjű bélyegzőt Jeruzsálem hajdani főutcája mentén, közvetlenül a templomkomplexum mellett – a jelenlegi Sirtófal közelében – találták.

Mazsihisz

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekersek, tfilinek és mezükék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jeruzalmi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Manikúr, pedikúr, takarítás. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu.

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kiküldési ár: 2 000 000 Ft.

Bp. VI., Délbáb u. elején 75 m²-es, kétszobás, földszinti öröklakás. Kiküldési ár: 26 730 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kiküldési ár: 95 000 000 Ft.

Budapest VII., Bajza utcai Garzonházban 37 m²-es, felújítandó lakás. Kiküldési ár: 6 993 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kiküldési ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kiküldési ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kiküldési ár: 4 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 06-30-217-3460 telefonon lehet érdeklődni munkaidőben.

Paplankészítés, ágytolltisztítás. 1067 Budapest, Teréz körút 35. Telefon: +36-1-312-2516, www.paplan.hu

Kezdd a tavaszt Izraelben. Önkéntes munka 2012. február 26. és március 18. között! Jelentkezés: Deutsch János, 06-20-233-8454 vagy Iljano@freemail.hu

GABOR ESZMERALDA becsüs-műgyűjtő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikat, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállítás, értékbecslés díjtalan, vidékre is. Üzletünk száma: **06-1-364-7534, 06-70-264-1926.**

Kiadó lakásokat keresünk! Albérletpontra a bérbeadás szakértője. 351-9578, +36-70-383-5004, www.alberletpont.hu. Ingatlanértékesítésben is hatékonyak vagyunk!

Leinformálható, szakképzett ápolónó idős ember gondozását vállalná Budapesten. 06-30-989-4398, 18 és 20 óra között.

Az Astoria és a zsinagóga közelében, a Rákóczi úti „Singer-házban” luxuslakás eladó. Tel.: 06-30-957-2458.

HÁZASSÁG

22 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

Levélváltás

Tisztelt Szerkesztőség! Gyerekkoromban naponta láttam a Holló utca elején két táblát. Hogy memóriámat ellenőrizzem, felütöttem a Budapest Lexikont (1993, Akadémiai Kiadó). Íme: „Holló u. 4. sz. ...Romantikus stílusú kapuja mellett jobbra Goldziher Ignác kiváló orientalista, balra Kohn Sámuel történész, a m. zsidóság történetírójának emléktáblája látható.” Most, 2012 januárjában egyik sem látható. Miért nem?

Gyárfás Endre

Tisztelt Gyárfás úr! A táblákat a műemlékvédelmi hivatal kérésére a Hitközség felújította, és jelenleg a Síp utcai portán hevernek. Az ok: a társasház lakói – értesülésünk szerint – nem járultak hozzá a táblák visszahelyezéséhez. Üdvözlettel:

Kardos Péter

Tisztelt Főszerkesztő úr! Ha ez nem vicc, akkor jogszoktat kell megkérdezni. A mi társasházunkra 1-2 éve Babits és Hidas Frigyes emléktábláját tették. Senki nem kérte hozzájárulásunkat. A Goldziher- és Kohn-táblák esetében visszahelyezésről lenne szó. Nem lenne-e jó, ha előző levélváltásunkat közölné az Új Élet, csakis azért, hogy a nyilvánosság is értesüljön arról az – antiszemizmussal színezett – abszurditásról? Üdvözlettel:

Gyárfás Endre

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Brüsszel

Az Európai Bizottság négy milliárd eurót ajánlott fel az egykori birkenauai koncentrációs tábor női barakkjai állagának megőrzésére. A támogatás fedezetet nyújthat az archívum biztonságának erősítésére, az adatbázis bővítésére, valamint „a deportáltak bőröndjei” kiállítás megújítására is. A brüsszeli felajánlás Francois Fillon francia kormányfő és José Manuel Barroso EB-elnök tárgyalását követően történt. Az auschwitzi emlékhely megmentésére tervezett 120 millió eurós projekthez eddig Németország hatvan, Lengyelország tíz, Nagy-Britannia és Izrael kilenc-kilenc, Ausztria kormányának hatmillió eurót ajánlott fel. Sajtójelentések szerint a varsói kormány évi négy-öt millió eurót fordít a mintegy egymillió üldözött „végső megoldás” jelentő emlékhely fenntartására.

Tunézia

Moncef Marzouki köztársasági elnök Haim Bittan főrabbiával történt találkozása során kijelentette, hogy a zsidók teljes jogú állampolgárai az országnak, és javasolta a korábban elmenekültel visszatérését is. Hasonló nyilatkozatot tett a tavalyi választásokon győztes Ennahda mérsékelt iszlamista párt vezetősége is. A kormányzat kezdeményezését megelőzte a Tunéziában született Silvan Shalom izraeli miniszterelnök-helyettes nyilatkozata, aki az ország elhagyására biztatta az ott maradt mintegy másfél ezer zsidót. Roger Bismuth tekintélyes vállalkozó, a helyi közösség vezetője viszont elutasította Shalom kezdeményezését. A múlt század közepén mintegy száz ezer zsidó lakosa volt Tunéziának, akiknek túlnyomó többsége az 1967-es arab-izraeli háborút követően hagyta el az országot.

Izrael-Dél-Szudán

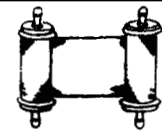
Salva Kiir, a nemrégiben önálló vált Dél-Szudán elnöke látogatást tett Izraelben, ahol tárgyalásokat folytatott Simon Peresz államfővel, Benjamin Netanjahu miniszterelnökkel és a kormány több tagjával. Izrael elismerte a többségében animista és keresztény népességű államot, de a szélsőséges iszlamista csoportok támogatójának tekintett kartumi rendszerrel nincs kapcsolat. Netanjahu szerint rövidesen izraeli delegáció látogat Dél-Szudánba, hogy megvizsgálja a sokat szenvedett népek nyújtandó segítség lehetőségeit. A két ország képviselői megbeszélést folytattak az afrikai államokból, köztük Szudánból illegálisan Izraelbe érkezett menekültek hazatelepíté-

sének lehetőségéről is. Salva Kiir felkereste a Holokauszt Múzeumot és a Jad Vasemet, ahol a soá áldozatainak emlékére koszorút helyezett el.

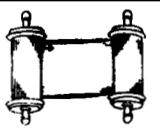
Kuba

A közelmúltban a havannai Szeárd Központban *Emlékezzünk* címmel megnyílt az ország első holokauszt kiállítása. *Mayra Levi*, a központ elnöke megnyitóbeszédében kijelentette, hogy a bemutató középpontjában a kubai zsidók története és a holokauszt eseményei állnak. „Várjuk kubai barátainkat és az országba látogató külföldieket, hogy megismerjék közösségünk életét.” A multimédiás bemutatkozó része, hogy videónként elmondják tragikus élményeiket a náci terror elől Kubába menekült üldözöttek. A kiállítás előkészítésében közreműködött a *Simon Wiesenthal Központ* és a *Jewish Cuba Connection* amerikai szervezet. A Szeárd Központnak 250 tagja van. A szigetországban élő mintegy másfél ezer zsidó 65-70 százaléka is a szeárd áramlathoz tartozónak vallja magát.

kovács

IMADÓK

Templomok	Péntek este Jan. 20.	Szombat reggel Jan. 21.	Péntek este Jan. 27.	Szombat reggel Jan. 28.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.20	9.30	16.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfaluvaros u. 4.	16.20	8.00	16.30	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérekocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.20	8.00	16.30	8.00
Alma u. 2.	16.20	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.	16.20	9.00	16.30	9.00
Dessewffy u. 23.	16.20	8.45	16.30	8.45
Teleki tér 22. (szefárd)	16.20	8.45	16.30	8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	16.10	8.00	16.20	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.10	8.00	16.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.15	8.00	16.30	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Január 20. péntek
Január 21. szombat

Tévé 25.
Tévé 26.

Gyertyagyújtás: 4.07
Szombat kimenetele: 5.17
Újholdhirdetés

Január 24. kedd
Január 25. szerda
Január 27. péntek
Január 28. szombat

Tévé 29.
Svát 1.
Svát 3.
Svát 4.

Jom kippur kátán
Újhold
Gyertyagyújtás: 4.18
Szombat kimenetele: 5.27

Hogyan kell kiirtani bennünket?

Tanítják Szaúd-Arábiában

Botrányos tankönyvet osztottak ki a szaúdi középiskolákban. A diákok családját, valamint a zsidók és melegek kiirtását tanulják meg.

Olyan tankönyvet osztottak szét a szaúd-arábiai iskolásoknak, amelyek fényképekkel illusztrálva mutatják meg, hogyan kell a sariának megfelelően levágni egy tolvaj lábát. A szaúdi kormány által nyomtatott könyvek azt is elmondják a tanulóknak, hogy a zsidókat ki kellene irtani, a homoszexualitás pedig halállal büntetendő.

Hol kezdődik a terrorizmus?

A könyv egy példányát a washingtoni Öbölbeli Kapcsolatok Intézete szerezte meg, amely rámutatott,

hogy fontos felhívni a figyelmet a dzsihadista hangnem eldurvulására. A könyveket 9–10. osztályos középiskolások kapták meg. Ennek ellenére történt mindez, hogy a szaúdi kormány korábban ígéretet tett, hogy megtisztítja a könyveket a szélsőséges megjegyzésektől.

Ali Al-Ahmed, az intézet elnöke a Fox Newsnak elmondta, hogy ezek azok a pontok, ahol a terrorizmus elkezdődik. A tankönyveket egyébként a 2010–11-es tanévre adták ki, arabról pedig az intézet fordította le őket.

A tankönyvek nem csak a zsidókról és a melegekről írnak negatívan. A nőket gyengének és megbízhatatlannak festik le.

– mi (forrás: Daily Mail)

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Meghívó

Az Élet Menete Alapítvány és a Holokauszt Emlékközpont tisztelettel meghívja Önt az ENSZ Holokauszt Emléknapi megemlékezésre.

2012. január 27., péntek 11.00 óra

Helyszín: Holokauszt Emlékközpont (IX. Budapest, Páva utca 39.)

67 éve szabadult fel az Auschwitz-Birkenau haláltábor. Az ENSZ 2005. november 1-i határozatában január 27. napját az Auschwitz-Birkenau haláltáborok felszabadításának évfordulóját a Holokauszt Emléknapi napjának nyilvánította. A Holokauszt Emlékközpont és Az Élet Menete Alapítvány az idei évben ismét közösen emlékezik.

Az Élet Menete Alapítvány holokauszt vándorkiállítását 2012. évi útját a Holokauszt Emlékközpontban kezdi.

Beszédet mond, közreműködik:

Óexc. Ilan Mor, Izrael Állam magyarországi nagykövete
Dr. Navracscs Tibor, miniszterelnök-helyettes (egyeztetés alatt)
Prof. Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója
Gordon Gábor, Az Élet Menete Alapítvány elnöke
Kézdy György, színművész
Gerendás Péter, előadóművész

A megnyitót követően tárlatvezetéssel várjuk Önt az Emlékközpontban!

EMLEKEZNI ÉS EMLÉKEZTETNI, MINDANNYIUNK KÖTELESSÉGE!

IZRAEL

Chág Hámolád ürügyén a lakosság összetételéről

Az átlagizraeli alig szerez tudomást arról, hogy a december 24-ről 25-re virradó éjszaka másfél milliárd ember legnagyobb ünnepe kezdődik.

A helyi, héber nyelvű rádió és televízió hírei között szerepel a betlehem-i, názáreti éjjeli mise, közlik az országba érkező zarándokok számát is. Héber neve is van a karácsonynak: chág hámolád, azaz „a születés ünnepe”. A Kol Jisráél, az Izraeli Rádió interneten is vehető héber adása a hí-

rek bmondása előtt az „örömteli chanukka” mellett „keresztény hallgatóinknak örömteli karácsonyt” is kíván, tudva, hogy pl. az éjjel-nappali hírműsört szolgáltató BET adónak igen sok izraeli és palesztin arab, valamint külföldi, héberül tudó keresztény hallgatója is van.

Mégis: az itt született, itt felnövekedett zsidó lakosság alig tud valamit a keresztény hagyományokról. (Sokuk önnön ősei hagyományairól is nagyon keveset.) Azért mégis kisugárzik belőle valamennyi.

A 2011. év végén Izrael összlakossága kerekítve 7,8 millió fő. Több mint a háromnegyede, vagyis közel 5,9 millió zsidó, tehát a negyedrés-

valamelyik kisebbséghez tartozik, akiknek a zöme arab.

Az izraeli arabok nagy többsége a muzulmán vallás valamelyik ágát követi, többnyire a szunnitát. Él itt egy százezres nagyságrendű drúz közösség is, ők egy egyedű, „nemzeti” muzulmán szekta tagjai.

Az Izraeli Statisztikai Hivatal 2011 végére 154 400 főben adja meg az ország keresztény polgárainak számát. Közülük azonban csak 122 500 fő tartozik az arabsághoz, vagyis a fennmaradó 31 900 keresztény nem arab. Akkor hová tartozik? Többségük orosz anyanyelvű. Zsidó bevándorlók házastársaiként érkeztek az országba és kaptak állampolgárságot, bár magukat keresztényként azonosítják.

Az izraeli lakosság egy jóval nagyobb csoportja, körülbelül 4 százaléka, azaz mintegy 312 ezer állampolgár nem vallja magát sem zsidónak, sem arabnak. Vallási téren – hivatalosan – nem azonosul sem a judaizmussal, sem az iszlámmal, sem a kereszténységgel.

Ők is zömmel a Szovjetunióból vagy annak utódállamaiból érkeztek. Zömmel, de nem kizárólagosan. Akadnak közöttük amerikaiak, skandinávok, sőt – magyarok is.

Az átlagos izraeli zsidó polgár keresztény arabokkal csak akkor találkozik, ha vegyes lakosságú városban él: Názáretben, Haifában, Jaffában (de ők más negyedekben élnek: a keresztény lakosság a maga templomai, iskolái és egyéb intézményei közelében lakik). Jeruzsálemben még inkább különválasztva élnek az egyes közösségek.

Az itt megtelepedett európai keresztények és nem zsidó vallásmentesek azonban a zsidó lakosság körében élnek. Bátran ideszámítható az 1990 óta Oroszországból, Ukrajnából és a többi szovjet utódállamból érkezett, elvben zsidó („zsidó papírokkal” érkezett) bő milliós bevándorlótömeg is, akik a szovjet rendszer vallásellenes lényegéből következően a zsidó hagyományokról alig hallottak.

Tel-Avivban, Rison Lecionban, Asdodban, Rehovotban, Beér-Sevában és tucatnyi más városban az „orosz” üzletek előtt ott áll a piros sapkás „Gyed Maroz”, magyar nevén Mikulás, a kirakatokban fenyőágak, egyes orosz többségű negyedekben fenyőfát, karácsonyfadíszeket árulnak.

(Tegyük hozzá: az arab keresztények többsége görögkeleti vallású; ők is és a vallásukat tartó orosz ortodoxok is január 6-án ünneplik a karácsonyt.)

A karácsonyhangulat tehát „beszivarog” Izraelbe, a chanukkagyertyák közé.

A szilveszter pedig lassan már polgárjogot is nyer, bár az elmúlt években a rabbinátus még a köserségi igazolás megvonását helyezte kilátásba azon éttermeknek, amelyek december 31-én este különleges szórakoztató műsort, tombolát, miegyebet rendeznek vendégeik számára.

Akkor is, ha a vendégek éjjelkor nem húzzák meg a malac farkát...

Halmos László
(Rehovot)

Vallástalan reneszánsz?

Egy decemberi hétfőjét Natanján töltöttem. Feltűnt, hogy sabbátkor a város főútjánál számos étterem, cukrászda, üzlet nyitva tartott, tele vendégekkel, akik oroszul beszéltek egymással, a felszolgálókkal, a séffel, a főnökkel. Eltérően az évtizeddel korábbtól, amikor sabbátkor minden zárva volt, este pedig minden kinyitott. (Most még a nappal nyitva lévők is bezártak.) Az pláne feltűnt, hogy a főzsinagoga péntek este kongott az ürességtől, pontosabban öt amerikai turistával és velem volt meg a minján. Nem úgy a szemben lévő étterem, amely zsúfolt volt, és ahol a vendégek helyben fizettek...

(képé)

בר מצוה

A zuglói zsinagógában szólították a tóra elé Buzás Gergőt (Mátán ben Ávráhámot) Vájiszlách szombatján. Az ifjú nemcsak a soros haftarát, de az ezt követő muszáfot is recitálta. Kardos Péter főrabbi adott útavaló tanítást az ünnepeket, Isten áldását kérve további életútjára, majd Gerő Péter elnök szólt és nyújtotta át a körzet ajándékát. A kiduson Gergő rövid beszédében köszönetet mondott Kardos László kántornak a felkészítésért, valamint édesanyjának, testvéreinek, barátainak, osztálytár-

sainak, amiért felejthetlenné tették számára ezt a napot.

Ortodoxok jeruzsálemi tüntetése

Ortodox zsidók jeruzsálemi nagygyűlésén a résztvevők egy része a náci haláltáborok egyenruháját idéző fekete-fehér csikos ruhában vonult fel, így akarván tiltakozni az ellen, hogy az izraeli társadalom szekuláris többsége „üldözi” őket. A szombat esti megmozduláson kisgyerekek is ott voltak: egy részük sárga csillagot viselt a ruháján, rajta a német Jude (zsidó) szóval. Karjukat

magasba emelve vonultak az utcán, mintha megadnák magukat. A rabruhák meg a sárga csillagok felháborodott reagálást váltottak ki a kormány egyes tagjából, valamint a Jad Vasem emlékközpont vezetőjéből.

(MTI)

(V)álságos Hacsek és Sajó

Hacsek: Szebb jövőt, Sajókám!
Sajó: Mi az? Jobbikos lett?
Hacsek: Nem! Hát nem aktuális köszönés ez, tőlük függetlenül!
Sajó: Térjen a tárgyra!
Hacsek: Jó hírem van, Sajókám! A snóderek ugrásszerűen megnövekedtek. Az elmúlt sabbátkor egymillió jött be!
Sajó: Ne mondja!
Hacsek: De mondom! Amikor rákérdeztem, azt mondták, menekülnek a forinttól.
Sajó: Én nem hiszek a csődben! Én nem hiszem, hogy azoknak lesz igazuk, akik kiviszik a pénzüket külföldre!
Hacsek: Nem hiszi??? Akkor arra válaszoljon, miért jött leirat az egyházi ügyi államtitkártól valamennyi zsinagóga részére?
Sajó: Már megint miről zagyvál?
Hacsek: Az utasítás úgy szól: amíg a válság tart, töröljük a liturgiánkból a „lisuáthá KIVISZI” kifejezést! A válság után visszatehetjük! Még szerencse, hogy az Új Élet vallási rovatába az utolsó pillanatban bekerülhetett!!!
Sajó: De ilyet még a megboldogult Állami Egyháziügyi Hivatal sem mert csinálni!!!
Hacsek: Meg is buktak!

ZéV

SPÁNN GÁBOR

Kóser morzsák

Színészekről anekdotákat írni vagy terjeszteni mindig hálás dolog volt. A színésznek erősítette ismertségét, az olvasónak, hallgatóknak meg adott egy kis bennfentes érzést. Valahogy mindig jólesett megtudni, hogy a nagy művész, akiért előző este Lear királyként szorítottunk, másnap ugyanúgy magára önti a paradicsomlevest, mint mi. És akkor még nem beszélünk az ismert emberek párvalasztási és kapcsolati titkainak szellőztetéséről. Ez olyan evidencia, amire ma már egy egész iparág: a bulvársajtó épül. E lap hasábjain nagynevű humoristakollégám közreadott egy gyűjteményt Salamon Béláról szóló tréfás történetekkel. Ez adta az ötletet, hogy csokorba fűzzek most pár ilyet abban a reményben, hogy a nyújas olvasó a történetek humora kedvéért – legalábbis az elolvasásuk idejére – elfelejti, hogy olyan világot élünk, amikor egyik nap Peer Gyntként ünneplünk egy művészt, aki másnap már csak a skandináv lottót hirdeti a tévében. A most következő anekdoták szereplőiben csak egy a közös: mindnyájan zsidók voltak.

***

A két világháború között a nyüzsgő pesti színházi életben „gályázott” egy statisztá. A neve érdektelen, hisz mindig csak úgy írták ki a plakátokra: és még sokan mások. Ő is egyike volt Thália olyan napszámósainak, akinek csak egyszer van módja meghajolni előadás végén a tapsrendben, hogy megköszönje az elismerést az egyszavas pincér, alabárdos vagy rendőr szerepben. A színházi közönség a műsorismertető nyomtatványokban csak az első három-négy nevet figyeli, hisz ők a sztárok, az ő kedvükért megy a színházba. De a statiszták nélkül nem létezik jó színházi előadás, és valakinek ezeket a jelentéktelen figurákat is el kell játszani. Az én hősiöm is ilyen színész volt, sokat foglalkoztatva kevés pénzért. Ezért ő is úgy döntött, hogy „kittántorog Amerikába”, hallván, hogy ott akkora a magyar színészek ázsíója, hogy a hollywoodi álomgyár bejárata felett kétnyelvű felirat hirdeti: nem elég magyarnak lenni, tehetség is kell. A mi emberünk nem tudott angolul, jócskán benne volt a korban, és már rég nem voltak szerepálmái. Sokszori nekifutással, kuncsorgással és erőszakoskodással elérte, hogy a minden-

ható stúdióvezető, Mayer úr színe elé kerüljön (Metro Goldwyn Mayer). A nagyhatalmú úr saját karikatúrájaként aranygyűrűvel az ujján, súlyától szétszakadni készülő öltönyben, szivarral a szájában vetett egy pillantást az ajtóban kalapját gyűrögető színészre. Elnök úr! Ön is magyar, én is az vagyok. Színész vagyok Budapesten, tisztelettel kérem, adjon egy szerepet.

Mayer kivette szájából a szivart, végignézett a kitérdelt nadrágon és ócska cipőn, majd megkérdezte: Mondja! Maga zsidó? Emberünk olyan arcot vágott, mint aki nem kap végszót, és így is volt. Remegő ajakkal válaszolta: Ahogy az elnök úrnak tetszik.

Tudomásom szerint ott sem csinált karriert...

***

G. Dénes György, alias Zsüti, emblematikus figurája a magyar könnyűzenének. Szemes Iván mellett az általa írt dalok történelmi nagyságrenddel a leghíresebbek. Mai napig éneklük slágereit a világ legtöbb kultúrországában, általában anélkül, hogy tudnák, ki volt a szerző. Zsüti a holokauszt idején annak rendje-módja szerint bevágták egy munkaszolgálatos századba. Saját elmondása szerint csendősrőrmesterük különösen nagy művésze volt a zsidók egzeciroztatásának. Valahol a Szovjetunió területén folytatták háborújukat egyetlen fegyverükkel, ásóval a kézben. Zsüti is serénykedett a csontkeménnyé fagyott árok ásásában, mikor a szadista őrmester elordította magát: G. Dénes! Hozzám! Zsüti vigyázza vágta magát – már amennyire groteszk testtartása ezt engedte –, és jelentkezett: Őrmester úrnak alázatosan jelentem, itt vagyok!

– Mondja, Zsüti – kérdezte az őrmester, miközben kiköpött –, igaz az, hogy maga otthon, Budapesten, dalokat írt?

– Alázatosan jelentem, igaz!
– És igaz az, hogy az Akácus út című dalnak is maga szerezte a szövegét?

– Igaz, tisztelettel!
– Az istenfáját – vágta oda darutollas csákóját az őrmester –, ez a kedvenc nótám! Nem akadt abban a rohadt nagyvárosban egy rendes keresztény ember, aki megírja ezt a dalt, csak egy büdös zsidó!

Emlékei szerint Zsüti jobbnak látta nem válaszolni.

***